

Mimmu Sulkanen, Maarit Alasuutari,
Johanna Närvi & Johanna Lammi-Taskula

LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINTI KORONAPANDEMIAN AIKANA

Osaraportti 1: Aineistonkeruu, metodit ja vastaajat

JYU REPORTS 4

Mimmu Sulkanen, Maarit Alasuutari,
Johanna Närvi & Johanna Lammi-Taskula

LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINTI KORONAPANDEMIAN AIKANA

Osaraportti 1: Aineistonkeruu, metodit ja vastaajat

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

JYVÄSKYLÄ 2021

**OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ**

Copyright © 2021, by University of Jyväskylä

Permanent link to this publication: [http://urn.fi/URN:ISBN: 978-951-39-8694-0](http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8694-0)

ISBN 978-951-39-8694-0 (PDF)

URN:ISBN: 978-951-39-8694-0 ISSN 2737-0046

DOI:10.17011/jyureports/2021/4

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International license (CC BY 4.0).

TIIVISTELMÄ

Mimmu Sulkanen, Maarit Alasuutari, Johanna Närvi & Johanna Lammi-Tas-
kula. Lapsiperheiden hyvinvointi koronapandemian aikana. Osaraportti 1:

Aineistonkeruu, metodit ja vastaajat

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2021, 46 s.

JYU Reports, ISSN 2737-0046, 4

ISBN 978-951-39-8694-0 (verkkojulkaisu)

Tämä osaraportti esittelee Jyväskylän yliopiston yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kanssa toteuttaman Varhaiskasvatus ja koronapandemia -hankkeen kyselytutkimuksen toteutuksen ja vastaajatietoja. Kysely ajoittui vuosien 2020–2021 vaihteeseen, ja sen kohderyhmänä olivat noin viisivuotiaiden lasten vanhemmat. Kysely käsitteli vanhempien työtä, työn ja perheen yhteensovittamista, vanhemmuutta, noin viisivuotiaan lapsen hoito- ja varhaiskasvatusjärjestelyjä, terveyttä ja kehitystä sekä koronapandemiaa. Kyselyssä tiedusteltiin näihin liittyviä asioita kolmelta eri ajankohdalta: vastaushetkellä eli vuoden 2020 marras–joulukuussa tai vuoden 2021 tammikuussa, kevään 2020 koronapoikkeusaikana eli huhtikuussa 2020 ja koronapoikkeusaikaa edeltäneenä aikana tammikuussa 2020. Hanketta rahoittaa Jyväskylän yliopiston osalta Opetus ja kulttuuriministeriö. THL:n osalta rahoitus perustuu lisämäärärahaan, jonka eduskunta myönsi THL:lle koronaepidemian yhteiskunnallisten vaikutusten tutkimukseen.

Kysely oli suunnattu 1.10.2014–30.9.2015 välisenä aikana syntyneiden lasten vanhemmille eri puolilla Suomea. Kutsu osallistua kyselyyn lähetettiin yhteensä 8836 vanhemmalle, joilla oli yhteensä 5648 lasta. Kyselyyn vastasi 1850 vanhempaa 1603 lapselta (vanhempikohtainen vastausosuus 20,9 %; lapsikohtainen vastausosuus 28,4 %). Vastaajista enemmistö oli naisia, keskimäärin 38-vuotiaita, Suomessa syntyneitä ja korkeasti koulutettuja. Tyypillinen vastaaja asui puolison sekä useampien yhteisten lasten kanssa. Vastaajat jakautuivat maantieteellisesti koko Manner-Suomen alueelle siten, että eniten vastaajia asui Uudellamaalla, toiseksi eniten Varsinais-Suomessa ja kolman-

neksi eniten Lapin maakunnassa. Lähes kaikki vastaajat asuivat kuitenkin kaupunkimaisissa kunnissa. Alle prosentilla vastaajista tai heidän perheenjäsenistään oli todettu vuoden 2020 aikana koronavirustartunta.

Tutkimuksen kohteena olevien lasten ikä vaihteli viidestä vuodesta ja yhdestä kuukaudesta kuuteen vuoteen ja kolmeen kuukauteen. Keskimäärin he olivat iältään viisi vuotta ja kahdeksan kuukautta. Tyttöjä ja poikia oli lähes yhtä monta. Enemmistö lapsista asui yhdessä kahden vanhempansa kanssa.

Enemmistö vastanneista vanhemmista työskenteli kokopäiväisesti. Lähes kahdella viidestä pääasiallinen toiminta oli muuttunut vuoden 2020 aikana, mutta muutoksen kokeneista vanhemmista vain kolmanneksella muutos oli johtunut koronapandemiasta. Huhtikuussa erityisesti lastaan kotona hoitavien sekä lomautettujen osuudet olivat suurempia verrattuna tammikuuhun ja loppuvuoden vastaushetkeen. Kokopäiväisen työskentelyn osuus sen sijaan oli pienempi huhtikuussa kuin tammikuussa.

Vastanneet vanhemmat olivat tyypillisesti vakituisessa työsuhteessa ja tekivät säännöllistä päivätyötä. Joka kymmenellä työtehtävät olivat muuttuneet koronapandemian seurauksena. Vanhemmista viidennes kertoi perheen tulojen laskeneen jonkin verran tai huomattavasti koronapandemian seurauksena.

ABSTRACT

Mimmu Sulkanen, Maarit Alasuutari, Johanna Närvi & Johanna Lammi-Tasula. The wellbeing of families during the COVID-19 pandemic. Sub-report 1: Data collection, methods and respondents

Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2021, 46 p.

JYU Reports, ISSN 2737-0046, 4

ISBN 978-951-39-8694-0 (PDF)

This sub-report presents the implementation and respondent data of a survey among families with children in the project *Early Childhood Education and Care and the COVID-19 Pandemic*. The project is conducted by the University of Jyväskylä in cooperation with the Finnish Institute for Health and Welfare (THL). The survey was carried out at the turn of 2020 and 2021, and its target group comprised parents of approximately five-year-old children. The survey questions concerned the parents' work, the reconciliation of work and family, parenting, the childcare and early childhood education and care arrangements of children, the health and development of these children, and the families' experiences of the coronavirus pandemic. The survey addressed issues related to these areas from three different periods: at the time of responding, in November–December 2020 or January 2021; during the corona lockdown in April 2020; and before the pandemic in January 2020. The project funding for the University of Jyväskylä comes from the Ministry of Education and Culture. For THL, the funding is based on a supplementary appropriation granted by the Parliament of Finland for research on the social impacts of the COVID-19 pandemic.

The survey was targeted for parents of children born between 1 October 2014 and 30 September 2015 in different parts of Finland. The invitation to participate in the survey was sent to 8,836 parents, who had a total of 5,648 children. The survey was answered by 1,850 parents of 1,603 children (parents' response rate 20.9%; response rate per child 28.4%). The majority of the respondents were female, aged 38 on average, born in Finland, and highly educated. A typical respondent lived with a spouse and more than one joint child. The respondents were geographically distributed throughout the continental parts of Finland so that the largest group lived in the region of Uusimaa, the second largest group in the Southwest Finland region, and the

third largest group in the Lapland region. Nearly all of the respondents lived in urban municipalities. Less than one percent of the respondents or their family members had been diagnosed with a coronavirus infection during 2020.

The age of the children varied from five years and one month to six years and three months. Their average age was five years and eight months. The number of girls and boys was approximately equal. The majority of them lived with both of their parents.

Most of the parents worked on a full-time basis. The main activity of nearly two-fifths of the respondents had changed during 2020, but the change had been caused by the coronavirus pandemic only for one-third of them. Particularly the share of those who looked after their child at home and those who had been temporarily laid off was higher in April than in January and at the time of responding in November–December. The share of full-time employment, instead, was lower in April than in January.

The parents typically had permanent employment contracts and worked regular daytime hours. The tasks of every tenth respondent had changed because of the coronavirus pandemic. Every fifth parent indicated that the family's income had decreased somewhat or considerably because of the pandemic.

Sisällys

Kiitokset.....	9
1 JOHDANTO.....	10
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	13
Kohderyhmä ja otanta.....	13
Tiedonkeruu.....	14
Muuttajat ja menetelmät.....	15
3 TULOKSET	17
Vastausaktiivisuus	17
Vastanneet vanhemmat.....	18
Sukupuoli, ikä, asuminen, syntymämaa ja äidinkieli	18
Perherakenne ja asuminen	22
Koulutustaso.....	25
Toiminta.....	26
Työn luonne ja toimeentulo.....	31
Vastanneiden vanhempien noin viisivuotiaat lapset.....	34
Koronavirusepidemia sairaanhoitopiireittäin vuoden 2020 aikana ja koronatartunnat vastaajien perheissä	35
4 YHTEENVETO	39
LÄHTEET	41
LIITETAULUKOT	44
Kirjoittajat.....	46

KIITOKSET

Tässä esiteltävä kyselytutkimus on toteutettu Jyväskylän yliopiston ja Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) yhteistyönä. Jyväskylän yliopiston osalta tutkimuksen on mahdollistanut Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä erityisavustus (OKM/481/520/2020). THL:n osalta rahoitus perustuu lisämäärärahaan, jonka eduskunta myönsi THL:lle koronaepidemian yhteiskunnallisten vaikutusten tutkimukseen. Kiitämme molempia organisaatioita ja Jyväskylän yliopistoa tutkimuksen mahdollistamisesta. Lämmin kiitos myös kaikille kyselyyn vastanneille vanhemmille, jotka antoivat aikaansa ja auttoivat keräämään tietoa lapsiperheiden arjesta ja hyvinvoinnista poikkeuksellisena aikana.

Osaraportin kirjoittajat
*Mimmi Sulkanen, Maarit Alasuutari,
Johanna Närvi & Johanna Lammi-Taskula*

1 JOHDANTO

Tämä osaraportti esittelee Jyväskylän yliopiston Varhaiskasvatus ja koronapandemia -tutkimushankkeen noin viisivuotiaiden lasten huoltajille suunnatun kyselyn toteutusta, tiedonkeruuta, kohderyhmää sekä vastanneita huoltajia ja heidän noin viisivuotiaita lapsiaan. Tässä raportissa lasten huoltajista käytetään käsitettä ”vanhempi”. Jyväskylän yliopiston osuutta hankkeesta rahoittaa Opetus ja kulttuuriministeriö. Kysely toteutettiin yhteistyössä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kanssa valtion lisätalousarviossa Covid 19 -tutkimukseen osoitetun, THL:n koordinoiman rahoituksen turvin.

Keväällä 2020 alkanut koronapandemia muutti lapsiperheiden arjen lähes yhdessä yössä. Suuri osa vanhemmista siirtyi etätyöskentelyyn tai joutui lomautetuksi. Samalla kun koulut määrättiin toteuttamaan tehtävänsä ensi sijassa etäopetuksella maaliskuun puolivälissä alkaneiden poikkeusolojen aikana (16.3.-14.5.2020), ei varhaiskasvatuspalveluiden järjestämistä koskeva ohjeistus ollut yhdenmukaista eikä selkeää (ks. Saranko, Alasuutari & Sulkanen 2021). Alle kouluikäisten lasten suositeltiin jäävän kotiin perheissä, joissa se vain suinkin oli mahdollista. Yhdessä tämä kaikki tarkoitti pahimmillaan vanhempien tasapainoilua etätöiden, lasten etäkoulun ja alle kouluikäisten lasten varhaiskasvatuksen sekä hoidon järjestämisen kanssa kotona.

Monille lapsille ja nuorille sekä heidän vanhemmilleen poikkeustilanne on merkinnyt henkisen kuormituksen ja ristiriitojen lisääntymistä (Wennberg ym. 2020). Taloudellista epävarmuutta lisäsivät työttömyys ja lomautukset, jotka kohdentuivat koronakevään aikana perheisiin yksinasuvia voimakkaammin (Helsinki GSE 2020). Toimeentuloon liittyvät huolet olivat selvästi näkyvissä erityisesti yksinhuoltajatalouksissa tai monilapsisissa perheissä (Pelastakaa lapset ry 2020).

Pienten lasten perheissä työn ja perheen yhteensovittamisen pulmat lisääntyivät kevään poikkeusoloissa, kun lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen väheni selvästi (AVI 2020). Varhaiskasvatuksen tarjoama yhteydenpito ja tuki kotiin jääneille lapsille ja heidän vanhemmilleen vaihteli huomattavasti, eikä valtakunnallisesti yhdenmukaista ohjeistusta tuen tarjoamisesta ollut. Vaikka osa päiväkodeista piti yhteyttä lapseen ja vanhempiin, vain vajaa kolmannes vanhemmista koki yhteydenpidon hyödylliseksi (Alasuutari ym. 2020).

Työvoimatutkimuksen mukaan säännöllisesti kotona työskennelleiden osuus kaksinkertaistui vuonna 2020. Tammikuussa kaikista työllisistä 15 prosenttia ilmoitti työskennelleensä säännöllisesti kotona, marraskuussa osuus oli jo 31 prosenttia. (Leskinen, 2020.) Myös lapsiperheiden vanhemmilla etätyö lisääntyi kevään poikkeusoloissa ja syksyllä etätyö oli entisestään yleistynyt. Se oli kuitenkin harvemmin mahdollista niille, jotka olivat taloudellisesti muita tiukemmassa tilanteessa ennen pandemiaa. (Paju 2020; 2021.) Kolmannes perheellisistä etätyöntekijöistä koki työn häirinneen toistuvasti perhe-elämää, mikä oli yhteydessä työhyvinvoinnin lievään heikkenemiseen (TTL 2020). Kahden vanhemman lapsiperheissä lastenhoito jäi poikkeusolojen aikana enemmän äitien kuin isien harteille, ja heillä työnteko keskeytyi etätyöpäivän aikana lastenhoidon takia isiä yleisemmin (Salin ym. 2020; Yerkes ym. 2020). Osalle lapsiperheistä poikkeusolot ovat myös merkinneet perheen lisääntyntä yhteistä aikaa ja kiireen vähenemistä arjessa (Paju 2020, 2021; Salin ym. 2020; FinLapset 2021).

Perheiden ollessa uuden haasteen edessä, myös varhaiskasvatuspalveluille tilanne oli uusi. Varhaiskasvatus ja koronapandemia -tutkimushankkeessa tarkastelu kohdentuu tähän kevään 2020 poikkeusaikaan sekä sen jälkeiseen aikaan loppuvuodesta 2020. Kiinnostuksemme kohteena on selvittää, miten koronapandemia vaikutti alle kouluikäisten lasten hoidon ja varhaiskasvatuksen järjestelyihin, millaista tukea varhaiskasvatuspalvelut tarjosivat kotiin jääneille lapsille poikkeustilan aikana sekä miten vanhemmat onnistuivat sovittamaan yhteen ansiotyön ja perhe-elämän. Kyselytutkimus toteutettiin marraskuun 2020 ja tammikuun 2021 välisenä aikana. Kyselyn tuloksia julkaistaan osaraporttien muodossa, joista tämä on ensimmäinen.

Seuraavassa esitellään kyselytutkimuksen toteutus. Tulosluvussa kuvataan ensin vastausaktiivisuus vastaajien taustatekijöiden mukaan tarkasteltuna, jonka jälkeen kerrotaan, keitä kyselyyn vastasi. Vastaajista esitellään

taustatietoja, kuten ikä, sukupuoli, asuminen ja koulutustausta. Lisäksi kuvataan vastaajien toimeentuloa, ansiotyötä sekä pääasiallisen toiminnan muutosta ja näissä vuoden 2020 aikana tapahtuneita muutoksia. Vastanneiden vanhempien lisäksi esitellään lyhyesti tutkimuksen kohderyhmänä olleita noin viisivuotiaita lapsia. Lopuksi käydään läpi perheiden koronavirustartunnat, sairaanhoitopiirien koronaepidemian tilannetta sekä kuntien koronailmaantuvuuslukuja huhtikuun ja marras-joulukuun 2020 osalta. Tämän osaraportin tarkoituksena on taustoittaa kyselytutkimusta sekä auttaa tulkitsemaan seuraavissa osaraporteissa julkaistavia tuloksia.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Kohderyhmä ja otanta

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat 1.10.2014–30.9.2015 välisenä aikana syntyneiden, eli noin viisivuotiaiden lasten vanhemmat lukuun ottamatta monikkoperheiden vanhempia¹. Tutkimuksen otos koostui kahdesta osasta.

Ensimmäisessä osassa otantaan valittiin harkinnanvaraisesti kevään 2020 koronatilanteen perusteella kuntia, joissa vahvistettujen koronatartuntojen määrä oli vähäinen sekä kuntia, joissa koronatartuntoja oli runsaasti. Samalla pyrkimyksenä oli valita kuntia mahdollisimman laajasti maantieteellisesti eri puolilta Suomea. Näin ollen otoskunniksi valittiin Joensuu, Kajaani, Kemi, Lappeenranta, Mikkeli, Rovaniemi, Tornio, Turku ja Vaasa. Otokseen valittiin näistä kunnista Turku lukuun ottamatta kaikki edellä mainitun ikäryhmän lasten vanhemmat. Turkulaisten vanhempien joukosta tehtiin erillinen osittainen satunnaisotanta siten, että postinumeron mukaan järjestettyjen rekisteritietojen joukosta poimittiin joka toisen lapsen vanhemmat kutsuttaviksi vastamaan kyselyyn. Vanhempien rekisteritiedot saatiin Digi- ja väestötietovirastosta (DVV) lokakuussa 2020. Järjestelmäpäivitysten vuoksi rekisteritietoja ei saatu niiden lasten vanhemmista, jotka asuivat eri osoitteessa kuin lapsi. Kaiken kaikkiaan tässä otoksen ensimmäisessä osassa vanhempia oli yhteensä 7227 edustaen 4261 lasta.

¹ Kyselyssä tiedusteltiin lapsen yksilölliseen tilanteeseen liittyviä seikkoja, joiden raportointi monikkolasten perheissä olisi ollut vanhemmille raskasta ja mahdollisesti myös haastavaa. Monikkolapsia koskevassa aineistonkeruussa kyselyä olisi myös pitänyt muokata omanlaisekseen, mihin hankkeessa ei ollut resurssien osalta mahdollisuutta.

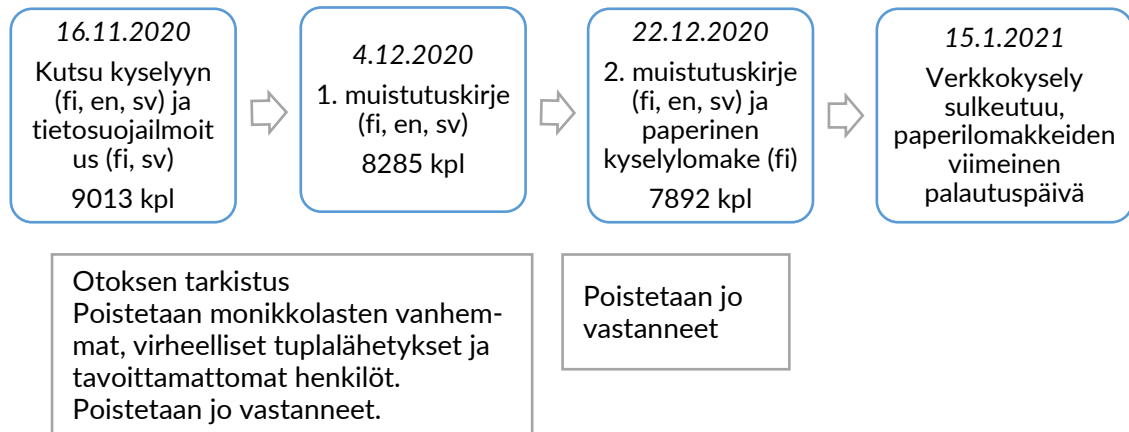
Toinen osa otoksesta muodostui Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) rahoittaman ”Tasa-arvon kysymykset varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja lastenhoidon tukien järjestelmässä (CHILDCARE)” -tutkimushankkeen² vuonna 2019 toteuttaman kyselytutkimuksen vastaajista (Sulkanen ym. 2020). CHILDCARE-hankkeen kysely oli suunnattu samalla aikavälillä syntyneiden lasten vanhemmille kuin tässä esiteltävä kyselytutkimus. Tähän kyselyyn kutsuttiin vastaamaan ne vanhemmat, jotka olivat antaneet CHILDCARE-hankkeen kyselyssä suostumuksensa jatkokyselyyn lähettämiseen. Näitä vanhempia oli otoksessa yhteensä 1609, ja heillä oli yhteensä 1286 noin viisivuotiasta lasta. Osa näistä vanhemmista oli vastannut myös jo vuonna 2016 toteutettuun CHILDCARE-hankkeen ensimmäiseen kyselyyn (Hietämäki ym. 2017). Näiden otoksen toisen osan vanhempien nimet ja henkilötunnukset poimittiin vuoden 2019 vastaajarekisteristä tämän kyselytutkimuksen otosta varten. Vanhempien päivitettyt osoitetiedot saatiin DVV:sta lokakuussa 2020.

Lopullisen otoksen muodostivat 8836 vanhempaa, jotka edustivat yhteensä 5648 lasta. Hieman useampi kyselyyn kutsuttavista oli henkilötunnuksensa perusteella naisia ($n = 5112$, 57,9 %) kuin miehiä ($n = 3724$, 42,1 %), mikä selittyy todennäköisesti sillä, että eroperheissä lasten lähivanhemmat ovat useammin äitejä, eikä muualla asuvien vanhempien yhteystietoja ollut saatavilla koko otoksen osalta. Otoksen vanhemmat asuivat 87 eri kunnassa. Kyselyyn kutsuttavista äidinkielenään suomea puhui 83,2 % ($n = 7349$), ruotsia 3,9 % ($n = 349$) ja muita kieliä 12,9 % ($n = 1138$).

Tiedonkeruu

Kyselytutkimus toteutettiin verkkokyselynä Webropol-ohjelmalla suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi sekä paperilomakkeella suomeksi marraskuun 2020 ja tammikuun 2021 välisenä aikana (kuva 1). Aluksi kyselyyn kutsuttaville lähetettiin postitse kutsu osallistua verkkokyselyyn. Muistutuskirjeitä lähetettiin kaksi, joista jälkimmäisen mukana myös suomenkielinen paperinen kyselylomake. Ensimmäistä muistutuskutsua varten rekisteristä poistettiin kyselyyn jo vastanneet henkilöt. Vastaavasti toista muistutuskutsua varten rekisteristä poistettiin jo vastanneet henkilöt.

² SA293049 ja SA314317

Kuvio 1. Tiedonkeruun eteneminen

Kyselylomake koostui yhteensä 14 vastausosioista sisältäen yhteensä 93 kysymystä. Kyselyssä kysyttiin vastaajan ja perheen taustatietoihin, ansiotyöhön, työn ja perheen yhteensovittamiseen, puolisoitten väliseen työnjakoon, vanhemmuuteen, noin viisivuotiaan lapsen hoito- ja varhaiskasvatusjärjestelyihin, terveyteen ja kehitykseen sekä koronapandemiaan liittyviä asioita. Osa kysymyksistä koski vain yhtä tutkituista kolmesta ajankohdasta ja osa useampaa ajankohtaa. Tarkastellut ajankohdat olivat vastausaika (16.11.2020-15.1.2021), kevään 2020 koronapandemiaaika (16.3.-14.5.2020) / huhtikuu 2020 sekä tammikuu 2020, jolloin koronapandemia ei vielä ollut alkanut.

Muuttujat ja menetelmät

Tässä osaraportissa kyselyn tuloksia tarkastellaan pääosin yleisesti koko aineiston tasolla joko vastaajakohtaisen aineiston tai lapsikohtaisen aineiston osalta. Koska kyselykutsu lähetettiin mahdollisuuksien mukaan lapsen kummallekin vanhemmalle, sisältää vastaajakohtainen aineisto osalta lapsista kummankin vanhemman vastaukset. Lapsikohtaiseen aineistoon poimittiin jokaiselta lapselta vain yhden vanhemman vastaukset. Mikäli kyselyyn vastasi vain yksi lapsen vanhempi, on lapsikohtaisessa aineistossa mukana hänen vastauksensa. Jos kyselyyn vastasivat lapsen molemmat vanhemmat, sisältää lapsikohtainen aineisto lapsen äidin vastaukset. Tämä tarkoittaa, että lapsikohtainen aineisto perustuu lähinnä äitien vastauksiin. Tähän ratkaisuun päädyttiin, sillä monet lapsiaineistolla tarkasteltavat seikat ovat sellaisia, joissa voidaan olettaa, etteivät vanhempien vastaukset eroa toisistaan (esimerkiksi lapsen taustatiedot, hoitojärjestelyt). Kun lapsiaineistoa käytetään tulevissa

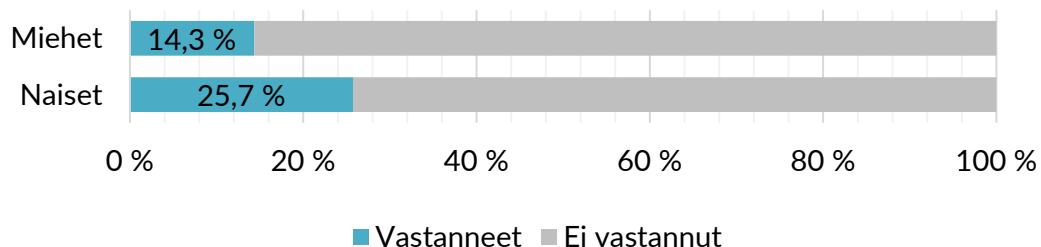
analyysissä, tarkastellaan sen muodostusta ja perusteluja uudelleen, mikäli sille on tarvetta. Samaa sukupuolta olevien vanhempien kohdalla mukana aineistossa on väestörekisterin perusteella lapsen ensimmäiseksi vanhemmaksi merkitty vanhempi. Tässä osaraportissa lapsikohtaista aineistoa käytettiin lapsen taustatietojen kuvaamisessa.

Aineiston analyysit toteutettiin SPSS 26.0 -ohjelmistolla. Vanhempien vastauksia kuvataan raportissa suorina jakaumina, prosenttiosuuksina ja kuvailevien tunnuslukujen avulla (keskiarvo, -hajonta, mediaani, vaihteluväli). Vastausten jakautumista eri ryhmissä vertaillaan pääasiassa ristiintaulukoinnin ja χ^2 -riippumattomuustestin avulla. Jakaumissa esiintyneiden riippuvuuk-sien yksityiskohtaisemmassa tulkinnassa käytetään vastaajien sarakeprosent-tiosuuksia sekä sovitettuja standardoituja jäännöksiä, jotka osoittavat, missä taulukon solussa havaittu ja odotettu frekvenssi poikkeavat toisistaan tilas-tollisesti merkitsevästi. Raja-arvona sovitettujen standardoitujen jäännösten tarkastelussa käytetään arvoa |2|. Jos sovitettu standardoitu jäännös on yli kahden, on kyseisen solun muuttujajyhdistelmä odotettua tyypillisempi. Vas-taavasti, kun sovitettu standardoitu jäännös jää alle -2, on tarkasteltavan so-lun muuttujajyhdistelmä odotettua epätyypillisempi. Nämä solut on selkeyden vuoksi korostettu harmaalla taustavärillä. Lisäksi joissakin ryhmävertailuissa on eroja tarkasteltu joko parametrisella riippumattomien otosten *t*-testillä tai parametrittomalla Mann Whitney *U* -testillä. Tilastollisen merkitsevyyden raja-arvona pidetään $p < ,05$.

3 TULOKSET

Vastausaktiivisuus

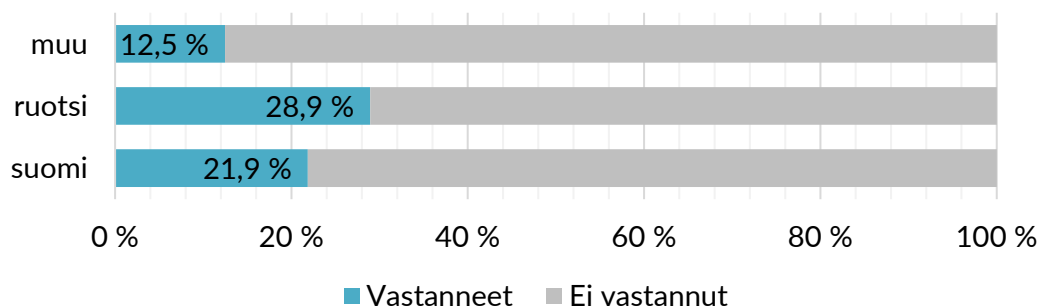
Kyselyyn vastasi 1850 vanhempaa yhteensä 1603 lapselta. Vastaajakohtainen vastausosuus oli näin ollen 20,9 prosenttia ja lapsikohtainen 28,4 prosenttia. Vastaajan henkilötunnuksen perusteella määritellyn sukupuolen mukaan naiset olivat aktiivisempia vastaamaan kyselyyn: reilu neljäsosa vastaamaan kutsutuista naisista vastasi kyselyyn, kun kutsutuista miehistä vain seitsemäsosa vastasi kyselyyn (Kuvio 2).

Kuvio 2. Vastausaktiivisuus vastaajan sukupuolen mukaan tarkasteltuna (%; miehet $N = 3724$; naiset $N = 5112$)

Vanhemmat eivät aina vastanneet kyselyyn yksin, minkä vuoksi sukupuolittain tarkasteltu vastausosuus ei kerro koko totuutta kyselyllä tavoitettujen vanhempien määrästä. Osa vanhemmista on vastannut kyselyyn yhdessä puolisonsa kanssa, vaikka ei itse ole omalla henkilökohtaisella vastaajatunnuksellaan täyttänyt kyselyä. Reilu kymmenesosa (11,5 %) kaikista vastanneista vanhemmista kertoi vastanneensa kyselyyn ainakin osittain yhdessä puolisonsa tai muun henkilön, kuten lapsensa tai ystävänsä kanssa.

Äidinkielen perusteella vastausaktiivisuus jakautui siten, että ruotsinkieliset vastaajat olivat aktiivisimpia vastaamaan kyselyyn (kuvio 3). Suomenkielisistä kyselyyn kutsutuista vanhemmista kyselyyn vastasi reilu viidennes ja muuta kieltä äidinkielenään puhuvista vain 12,5 prosenttia. Tätä voi osittain selittää sähköisen kyselyn vastauskielten rajautuminen vain suomeen, ruotsiin ja englantiin ja paperisen kyselylomakkeen rajautuminen vain suomen kieleen³.

Kuvio 3. Vastausaktiivisuus vastaajan äidinkielen perusteella (%; suomi $N = 7349$; ruotsi $N = 349$; muu $N = 1138$)

Vastaajat asuivat 68 eri kunnassa. Näin ollen vastauksia saatiin kaikkiaan 78 prosentista otoksessa mukana olleista kunnista. Vastaajista hieman alle puolet ($n = 901$, 48,7 %) oli vastannut vuonna 2019 CHILDCARE-tutkimuskonsortion kyselyyn ja hieman yli puolet ($n = 949$, 51,3 %) oli uuden otoksen vanhempia. Aiemmin kyselyyn vastanneet vanhemmat olivat huomattavasti aktiivisempia vastaamaan kyselyyn (56,0 %) kuin uusina vastaajina kyselyyn kutsutut vanhemmat (13,0 %). Tätä selittänee se, että aiemmin kyselyyn vastanneen vanhemman antama lupa jatkokyselylle osoittaa hänen haluaan ja motivoituneisuuttaan vastata – ainakin lapsiin ja perheeseen liittyviin – kyselytutkimuksiin.

Vastanneet vanhemmat

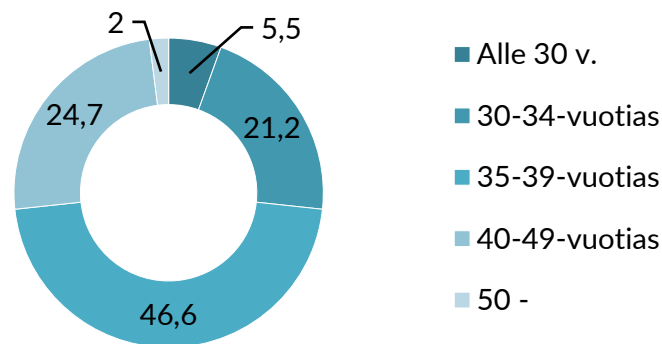
Sukupuoli, ikä, asuminen, syntymämaa ja äidinkieli

Kyselyyn vastanneista vanhemmista enemmistö oli naisia (71,1 %). Miehiä kyselyyn vastanneista oli vajaa kolmannes (28,5 %). Tästä eteenpäin naispuolisiin vastaajiin viitataan äiteinä ja miespuolisiin isinä. Muutama vastaajista oli

³ Näihin kielisiin päädyttiin, sillä englannin arveltiin olevan parhaiten muun kielisiä yhdistävä kieli, eikä useampiin kielikäännöksiin ollut mahdollisuutta.

ilmoittanut sukupuolekseen vaihtoehdon muu ja neljä vastaajaa ei ollut ilmoittanut sukupuoltaan. He eivät ole mukana sukupuolen mukaan tehtävissä vertailuissa.

Vastaajan itse ilmoittaman syntymävuoden perusteella laskettuna vastaajat olivat keskimäärin 38-vuotiaita (kh 5,4). Ikäjakauma oli kuitenkin suuri: 23 ikävuodesta 75 ikävuoteen. Viisi vastaajaa ei ollut halunnut ilmoittaa syntymävuottaan. Vastaajista lähes puolet oli 35–39-vuotiaita (kuvio 4). Noin neljännes vastaajista oli alle 35-vuotiaita ja saman suuruinen osuus yli 39-vuotiaita.

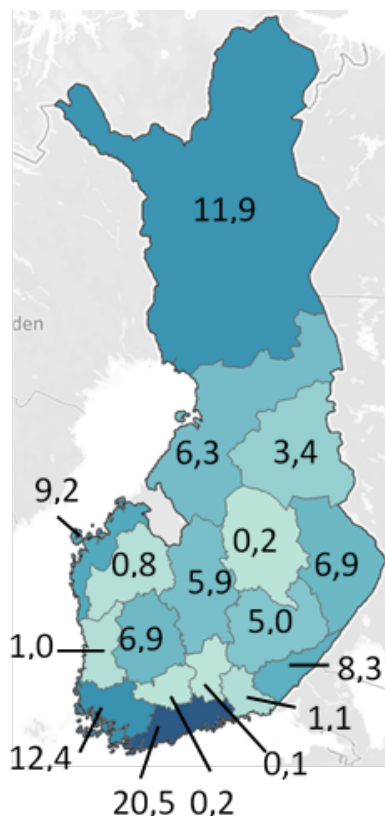
Kuvio 4. Vastaajien ikäjakauma (%; N = 1845)

Kyselyyn vastanneet isät (ka 40 v, kh 6,2) olivat keskimäärin vanhempia kuin äidit (ka 37 v, kh 4,8)⁴. Vastanneiden äitien joukossa oli useammin alle 35-vuotiaita (äideistä 32,4 %, isistä 18,1 %), kun taas isistä useampi oli yli 40-vuotiaita (äideistä 22,3 %, isistä 37,6 %).

Maantieteellisesti vastaajat jakautuivat melko tasaisesti siten, että viidesosa vastaajista asui Uudellamaalla, toiseksi eniten vastaajia asui Varsinais-Suomessa, kolmanneksi eniten Lapin maakunnassa ja neljänneksi eniten Pohjanmaalla (kuvio 5). Maakuntakohtainen vastaajajakauma ei täysin noudattanut Manner-Suomen maakuntakohtaista lapsiperheiden jakaumaa. Keski-Suomessa, Pohjanmaalla, Etelä-Savossa, Etelä-Karjalassa, Varsinais-Suomessa, Lapissa, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa kyselyyn vastanneiden osuus kaikista kyselyyn vastanneista oli suurempi kuin näiden alueiden lapsiperheiden osuus kaikista Manner-Suomen lapsiperheistä. Vastaajien osuus taas oli suhteessa vähäisempi useimmissa muissa Manner-Suomen maakunnissa, eli

⁴ $t(798,41) = 8,973, p < ,001$

lapsiperheiden osalta aliedustettuina olivat Uusimaa, Pirkanmaa, Etelä-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa, Päijät-Häme, Satakunta, Kanta-Häme, Pohjois-Savo ja Kymenlaakso. Keski-Suomen osalta vastaajien osuus kaikista vastan-
neista vastaa hyvin lähelle kyseisen maakunnan lapsiperheiden osuutta koko Manner-Suomen lapsiperheistä.

Kuvio 5. Vastaajat maakunnittain (%; N = 1850)

Kuntakohtaisesti tarkasteltuna eniten vastaajia asui Helsingissä, toiseksi eniten Turussa ja kolmanneksi eniten Vaasassa ja Lappeenrannassa (taulukko 1). Kuntia, joissa asui alle 10 vastaajaa ei eroteltu vastaajien anonymiteetin säilyttämisen vuoksi. Suurin osa vastaajista asui kaupunkimaisissa kunnissa (95 %). Loput vastaajista asui tasaisesti joko ydinmaaseudulla (1,8 %), harvaan asutulla maaseudulla (1,7 %) tai kaupunkien läheisellä maaseudulla (1,4 %).⁵

⁵ Suomen ympäristökeskuksen paikkatietopohjaisen alueluokkajaan yleistys kuntatasolle (Helminen ym. 2014). Kaupunkikunnat on eroteltu omaksi luokakseen ja maaseutukunnat jaettu kolmeen luokkaan. Kaupunkikunnassa paikkatietopohjaisen luokituksen sisemmän ja ulomman kaupunkialueen väestöä on enemmän kuin kaupungin kehysalueen ulkopuolista maaseutuväestöä. Kehysalueella sijaitsevat kunnat ovat

Taulukko 1. Vastaajat asuinkunnittain

Asuinkunta	N	%
Helsinki	306	16,5
Turku	179	9,7
Vaasa	154	8,3
Lappeenranta	151	8,2
Rovaniemi	134	7,2
Joensuu	122	6,6
Oulu	107	5,8
Tampere	101	5,5
Jyväskylä	96	5,2
Mikkeli	91	4,9
Kajaani	55	3,0
Tornio	51	2,8
Salo	46	2,5
Kemi	25	1,4
Espoo	22	1,2
Hamina	18	1,0
Pietarsaari	16	,9
Vantaa	16	,9
Ulvila	15	,8
Raasepori	14	,8
Kittilä	11	,6
Muut kunnat (alle 10 vastaajaa per kunta)	120	6,5
Yhteensä	1850	100

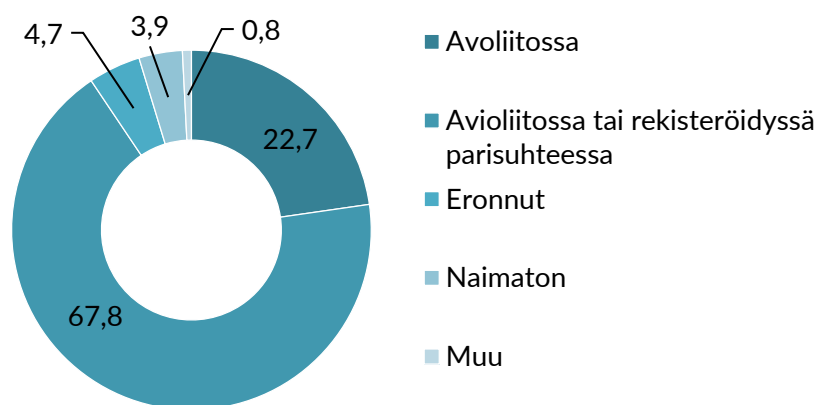
Kyselyyn vastanneista vanhemmista 91 prosenttia oli syntynyt Suomessa. Muualla syntyneistä suurin ryhmä oli Venäjällä tai entisessä Neuvostoliitossa syntyneet (1,5 %) ja toiseksi suurin Ruotsissa syntyneet (1,3 %). Muualla kuin Suomessa, Venäjällä tai Ruotsissa syntyneitä oli 6,2 prosenttia vanhemmista. Muualla kuin Suomessa syntyneistä vanhemmista enemmistö oli asunut Suomessa yli kymmenen vuoden ajan (59,8 %), vajaa kolmannes (29 %) 5–10 vuotta ja reilu kymmenesosa (11,2 %) alle viisi vuotta.

kaupunkeja tai kaupungin läheistä maaseutua kunnan kaupunkimaisuuden ja maaseutumaisuuden perusteella. Muut kunnat luokitellaan yhteenlasketun maa-alaosuuden ja väestöosuuden perusteella kaupungin läheiseen maaseutuun, ydinmaaseutuun tai harvaan asuttuun maaseutuun. (Ks. Helminen ym. 2014)

Suomea äidinkielenään puhui 86,9 % kaikista vastaajista, mikä vastaa täysin suomea äidinkielenään puhuvien osuutta koko väestön tasolla (SVT, Väestörakenne 2021). Ruotsia äidinkielenään puhui 5,5 % vastaajista, mikä on hyvin lähellä kansallista jakaumaa (5,2 %). Lisäksi muuta kieltä puhui 7,7 prosenttia, mikä myös vastaa kansallista jakaumaa (7,8 %).

Perherakenne ja asuminen

Suurin osa kyselyyn vastanneista vanhemmista oli joko avioliitossa, rekisteröidyssä parisuhteessa tai avoliitossa (kuvio 6). Eronneita oli vajaa viisi prosenttia ja naimattomia noin neljä prosenttia. Leskiä tai siviilisäätynsä muuksi määritteleviä vanhempia oli alle prosentti kaikista vastanneista.

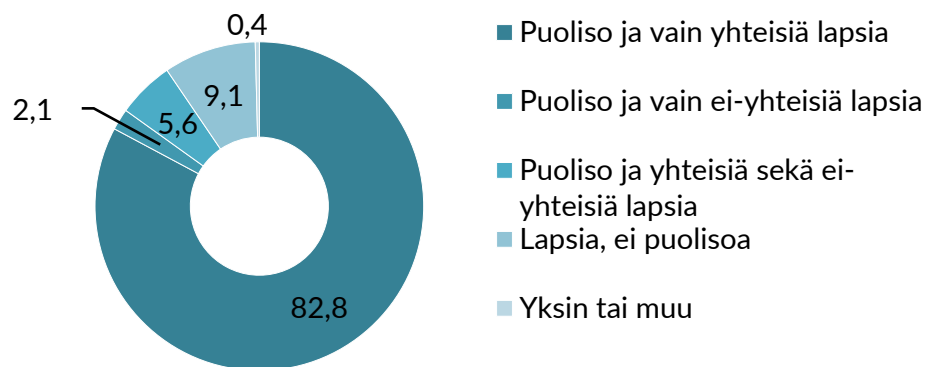
Kuvio 6. Vastaajan siviilisäätty vastaushetkellä (%; N = 1844)

Koska parisuhde- tai perhetilanne voi ajan myötä muuttua, kyselyssä kysyttiin vastaushetken siviilisäädyn lisäksi myös sitä, oliko vastaajalla ollut puoliso keväällä 2020 koronapoikkeusaikana. Suurimmalla osalla vanhemmista oli ollut puoliso keväällä 2020 (taulukko 2). Myös osalla eronneista vanhemmista oli ollut puoliso keväällä 2020, mikä voi kertoa siitä, että eroaminen on tapahtunut vuoden 2020 aikana. Pienellä osalla avo- tai avioliitossa olevista sen sijaan ei ollut ollut puolisoa keväällä 2020, mikä puolestaan voi kertoa avioliiton solmimisesta tai yhteen muutosta vuoden 2020 aikana.

Taulukko 2. Vanhemman parisuhdetilanne keväällä 2020 ja siviilisäät vastaushetkellä (N = 1825)

Siviilisäät vastaushetkellä (marraskuu 2020 – tammikuu 2021)	Parisuhdetilanne keväällä 2020			Yhteensä N
	Puoliso %	Ei puolisoa %	Yhteensä %	
Avoliitto	95,9	4,1	100	413
Avoliitto tai rekisteröity parisuhde	99,0	1,0	100	1229
Eronnut	21,8	78,2	100	85
Naimaton	10,1	89,9	100	68
Leski	0	100	100	4
Muu	63,6	36,4	100	11
Yhteensä	90,9	9,1	100	1810

Enemmistö kyselyyn vastanneista vanhemmista asui puolison ja yhteisten lasten kanssa (kuvio 7). Toiseksi yleisintä oli asua lasten kanssa ilman puolisoa. Kolmanneksi yleisimmin vastaajat asuivat puolison ja yhteisten sekä ei-yhteisten lasten kanssa. Noin kaksi prosenttia vanhemmista asui puolison ja vain ei-yhteisten lastensa kanssa. Vain muutama vastannut vanhempi asui yksinään tai muiden henkilöiden kuten lasten ja omien vanhempiensa kanssa tai useamman aikuisen sekä lapsen muodostamassa kommuunissa.

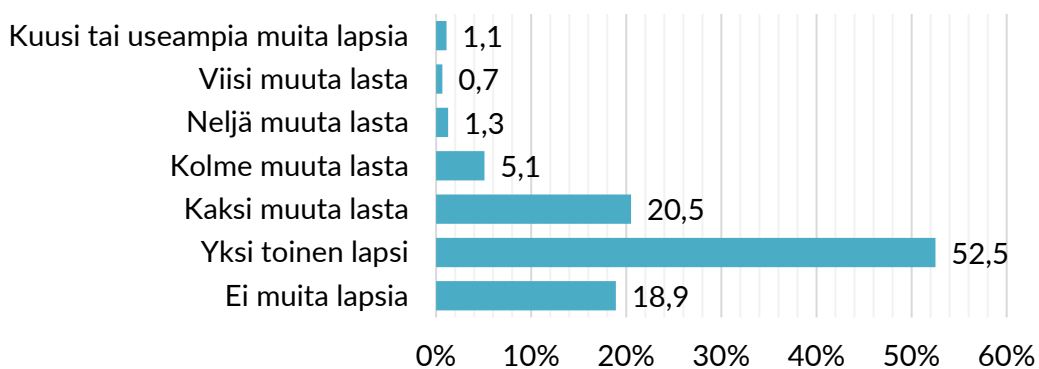

Kuvio 7. Vanhemman kanssa asuvat henkilöt (N = 1842)

Enemmistö vanhemmista kertoi asuvansa yhdessä noin viisivuotiaan lapsen ja tämän toisen vanhemman kanssa (87,7 %). Vajaa neljä prosenttia (3,7 %) vanhemmista kertoi asuvansa eri osoitteessa kuin lapsen toinen vanhempi ja vuoroviikoin lapsensa kanssa. Kuusi prosenttia vastaajista asui eri osoitteessa kuin lapsen toinen vanhempi, ja lapsi asui pääasiassa vastaajan luona. Vain puoli prosenttia kaikista vanhemmista kertoi asuvansa erillään noin viisivuotiaan lapsen toisesta vanhemmasta ja lapsen asuvan pääasiassa tuon toisen

vanhemman kanssa. Noin kaksi prosenttia (2,1 %) vanhemmista vastasi olevansa lapsen ainoa vanhempi ja lapsen asuvan kanssaan.

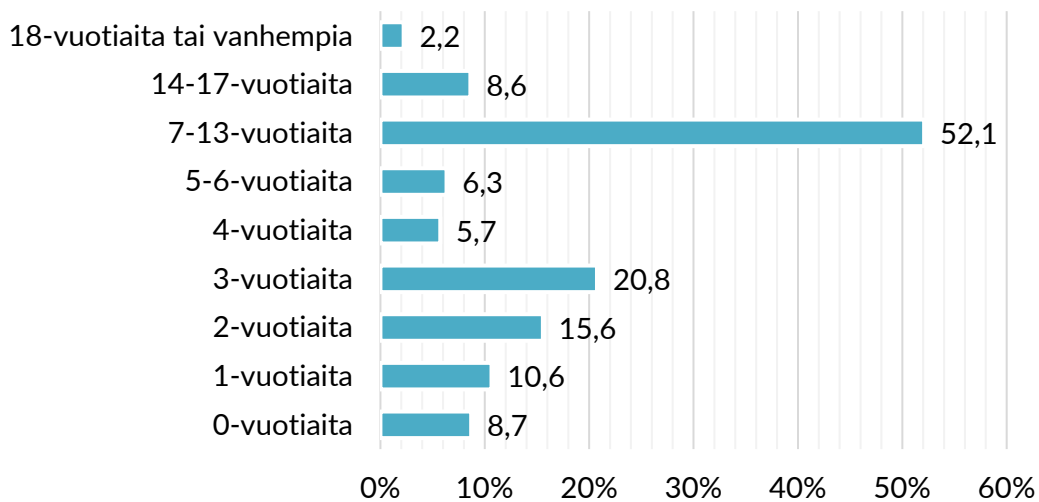
Enemmistö vastanneista vanhemmista asui myös muiden lasten kuin noin viisivuotiaan lapsen kanssa (81,1 %). Puolet vanhemmista asui noin viisivuotiaan lisäksi yhden muun lapsen kanssa, viidesosa kahden muun lapsen ja noin viisi prosenttia kolmen muun lapsen kanssa (kuvio 8). Reilu kolme prosenttia vastaajista asui noin viisivuotiaan lisäksi neljän tai useamman lapsen kanssa. Enimmillään vanhemmat ilmoittivat asuvansa yli kymmenen lapsen kanssa.

Kuvio 8. Vanhemman kanssa noin viisivuotiaan lapsen lisäksi asuvien lasten lukumäärä (%; $N = 1830$)

Vanhemmilta kysyttiin, minkä ikäisiä ovat muut lapset, joiden kanssa he asuvat. Kysymyksessä ei määritely lapsen suhdetta vastanneeseen vanhempaan. Kaiken kaikkiaan 1484 vanhempaa kertoi, minkä ikäisiä muita lapsia heidän kanssaan asui. Näistä vanhemmista reilu 60 prosenttia kertoi luonaan asuvan viisivuotiasta nuorempia (yleisimmin kolmevuotiaita) lapsia. Yli puolen vanhemmista luona asui 7–13-vuotiaita eli alakouluikäisiä lapsia, ja reilun kymmenesosan luona yli 14-vuotiaita lapsia. Kun vanhemman ja noin viisivuotiaan kanssa asui vain yksi toinen lapsi, oli hän hieman useammin iältään viisivuotiasta nuorempi ($n = 512$, 55,5 %) kuin vanhempi ($n = 411$, 44,5 %)⁶.

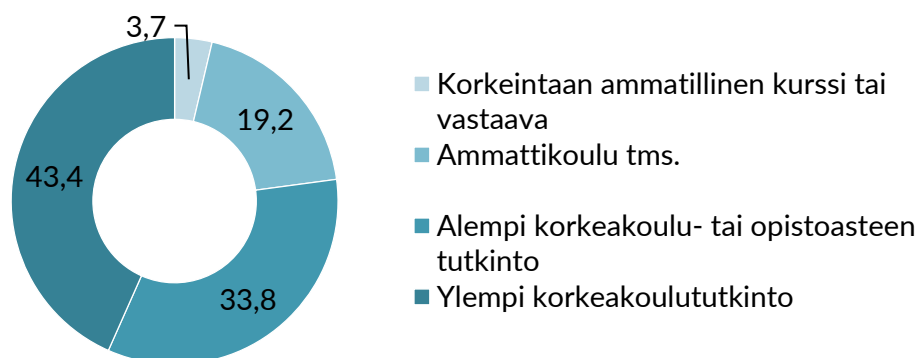
⁶ Tarkastelussa ovat mukana vain vanhemmat, jotka ovat ilmoittaneet asuvansa yhden muun lapsen kanssa. Tarkastelusta on jätetty pois muut vanhemman kanssa asuvat 5- ja 6-vuotiaat.

Kuvio 9. Vanhemman kanssa asuvien muiden lasten ikä (%; N = 1484)

Koulutustaso

Kyselyyn vastanneet vanhemmat olivat pääasiassa korkeasti koulutettuja (kuvio 10). Tämä tarkoittaa myös sitä, että korkeasti koulutetut olivat aineistossa yliedustettuina. Vastaajista runsaalla 40 prosentilla korkein suoritettu ammatillinen koulutus oli ylempi korkeakoulututkinto. Toiseksi useimmin eli kolmanneksella vanhemmista ammatillisena koulutuksena oli alempi korkeakoulututkinto tai ammatillinen opistoasteen tutkinto. Vajaa viidennes vanhemmista oli suorittanut ammattikoulun tai muun ammatillisen tutkinnon. Vajaa neljä prosenttia oli suorittanut korkeintaan ammatillisen kurssin tai vastaavan.

Kuvio 10. Vanhemman ammatillinen koulutus (%; N = 1826)

Vastanneilla äideillä oli isää tyypillisemmin alempi korkeakoulututkinto (äideistä 35,6 % ja isistä 29,2 %) ja isillä puolestaan äitejä tyypillisemmin korkeintaan ammatillinen kurssi tai vastaava (äideistä 2,7 %, isistä 6,1 %)⁷. Äidit ja isät eivät eronneet kuitenkaan sen suhteen, kuinka moni heistä oli suorittanut ammattikoulututkinnon tai ylemmän korkeakoulututkinnon. Näin ollen tarkempien analyysien perusteella ei voida sanoa, että äidit olisivat olleet isää korkeammin koulutettuja⁸.

Toiminta

Vastaajia pyydettiin kertomaan pääasiallinen toimintansa tammikuussa 2020 ennen koronaepidemian alkua, huhtikuussa 2020 koronapoikkeusaikana ja vastaushetkellä vuodenvaihteessa 2020–2021 (kuvio 11). Kyselyssä vastaajaa ohjeistettiin valitsemaan vain yksi pääasiallisen toiminnan muoto kullekin ajankohdalle, ja valtaosa vastaajista toimikin näin. Pieni osa vanhemmista raportoiti itselleen kuitenkin useamman pääasiallisen toiminnan, minkä vuoksi vastausosuudet eivät anna täysin oikeaa kuvaa pääasiallisesta toiminnasta. Esimerkiksi suuri osa työssäkäyvistä vanhemmista on saattanut koronapoikkeusaikana olla kokopäivätyössä työskennellen etänä ja samaan aikaan hoitaa lasta tai lapsia kotona, mutta vain osa heistä on valinnut vastaukseksi molemmat vaihtoehdot. Seuraavaksi esitellään ensin pääasiallista toimintaa eri ajankohtina kaikkien vastaajien osalta, jonka jälkeen sitä tarkastellaan erikseen isien ja äitien osalta.

Tammikuun 2020 osalta vastaajista enemmistö ilmoitti vain yhden toiminnan muodon (94,9 %). Vajaa viisi prosenttia (4,7 %) ilmoitti kaksi eri toimintaa ja vain kuusi vastaajaa oli valinnut kolme tai neljä toiminnan muotoa. Enimmillään erilaisia toimintoja ilmoitettiin neljä. Tammikuussa yleisintä oli työskentely kokopäiväisesti. Toiseksi yleisintä oli hoitaa lasta/lapsia kotona ja kolmanneksi yleisimmin vanhemmat työskentelivät osa-aikaisesti (kuvio 11). Useamman toiminnan valinneilla yleisimpiä toimintayhdistelmiä olivat osa-aikainen työskentely ja opiskelu (0,8 %), kokopäiväinen työskentely ja opiskelu (0,8 %) sekä kokopäiväinen työskentely ja lasten hoitaminen kotona (0,6 %).

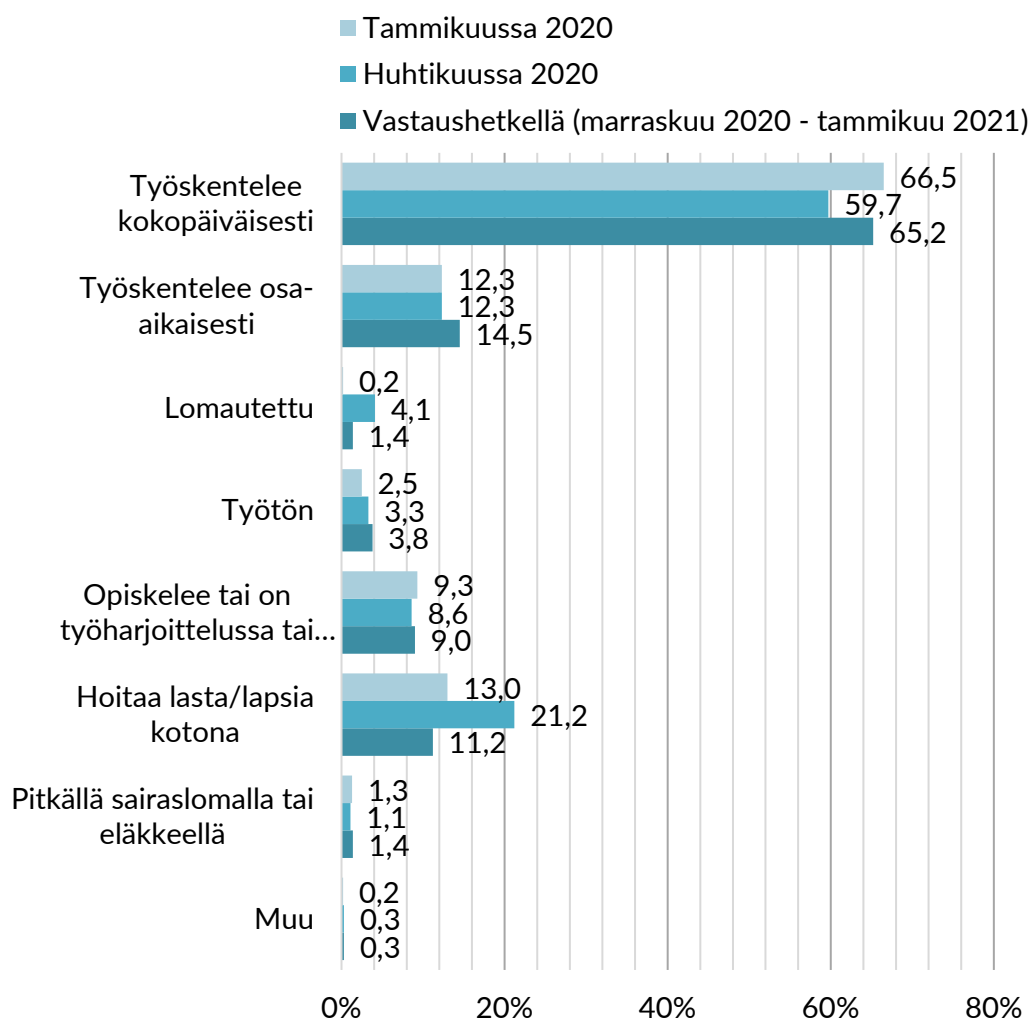
⁷ $\chi^2 = 17,86, p < ,001$

⁸ Mann-Whitney U -testi ($U = 335705,0, p = ,798, N = 1819$).

Huhtikuun 2020 osalta useampi vastaaja ilmoitti monta samanaikaista toimintaa kuin tammikuussa. Huhtikuussa 8,5 prosenttia vanhemmista ilmoitti kaksi toimintaa ja vajaa prosentti (0,9 %) kolme tai useampia toiminnan muotoja. Enimmillään erilaisia toiminnan muotoja ilmoitettiin kuusi. Näyttäisi siis siltä, että vastaajat saattoivat kokea vaikeaksi määritellä itselleen yhtä pääasiallista toimintaa kevään poikkeusaikana. Tammikuun tavoin enemmistö vanhemmista kertoi työskennelleensä huhtikuussa kokopäiväisesti, toiseksi yleisintä oli hoitaa lasta/lapsia kotona ja kolmanneksi yleisintä työskennellä osa-aikaisesti (kuvio 11). Verrattuna tammikuuhun lasten kotona hoitamisen osuus näytti kasvaneen peräti 8,2 prosenttiyksiköllä, lomautettujen 3,9 prosenttiyksiköllä ja työttömien 0,8 prosenttiyksiköllä. Sen sijaan kokopäiväisen työskentelyn osuus näytti laskeneen tammikuusta huhtikuuhun 6,8 prosenttiyksikköä ja opiskelevien osuus 0,7 prosenttiyksikköä. Useamman toiminnan valinneille yleisimpiä yhdistelmiä olivat tammikuusta poiketen työskentely kokopäiväisesti ja lapsen/lasten hoito kotona (2,8 %), opiskelu ja lapsen/lasten hoito kotona (1,1 %) sekä työskentely osa-aikaisesti ja lapsen/lasten hoito kotona (1,0 %).

Vastaushetken eli vuoden 2020 marras- tai joulukuun tai vuoden 2021 tammikuun tilanteen osalta enemmistö vanhemmista raportoi vain yhden toiminnan vastaushetkelle (94,0 %). Reilu viisi prosenttia (5,2 %) ilmoitti kaksi eri toimintaa ja vain prosentti kolme tai useampia toimintoja. Enimmillään erilaisia yhtäaikaista toimintoja oli huhtikuun tavoin ilmoitettu kuusi. Enemmistö kaikista vanhemmista oli valinnut tammikuun ja huhtikuun tavoin vastaushetken toiminnakseen työskentelyn kokopäiväisesti (kuvio 11). Tammikuusta ja huhtikuusta poiketen toiseksi yleisintä oli työskennellä osa-aikaisesti ja kolmanneksi yleisintä oli hoitaa lasta/lapsia kotona. Verrattuna huhtikuun tilanteeseen muutosta oli etenkin lasta kotona hoitavien osuudessa, joka oli kymmenen prosenttiyksikköä pienempi. Useamman toiminnan valinneille yleisimpiä yhdistelmiä olivat työskentely osa-aikaisesti ja opiskelu (1,0 %), työskentely kokopäiväisesti ja lapsen/lasten hoito kotona (0,9 %), työskentely kokopäiväisesti ja opiskelu (0,8 %) tai työttömyys ja lapsen/lasten hoito kotona (0,5 %).

Vanhempien toiminta

Kuvio 11. Vanhemman toiminta tammikuussa 2020, huhtikuussa 2020 ja vastaushetkellä marraskuu 2020–tammikuu 2021 (%; tammikuun N = 1710, huhtikuun N = 1745 ja vastaushetken N = 1837; *Huom.* Vanhempi voi olla valinnut useamman toiminnan muodon).

Kuten kuviosta 11 huomaa, oli vastaajien toiminta tammikuussa ja vastaushetkellä hyvin samankaltainen. Sen sijaan vuoden 2020 huhtikuussa vanhempien toiminta oli selvästi erilainen kahteen muuhun ajankohtaan verrattuna. Kotona lastaan hoitavien ja lomautettujen osuus oli huhtikuussa 2020 suurempi kuin tammikuussa 2020 tai vastaushetkellä. Sen sijaan kokopäiväisesti työskentelevien vanhempien osuus oli pienempi huhtikuussa kuin tammikuussa tai vastaushetkellä. Kuitenkin enemmistö (61,5 %) vanhemmista kertoi, ettei heidän toimintansa ollut muuttunut näiden ajankohtien välillä. Niistä vanhemmista, joiden pääasiallinen toiminta oli

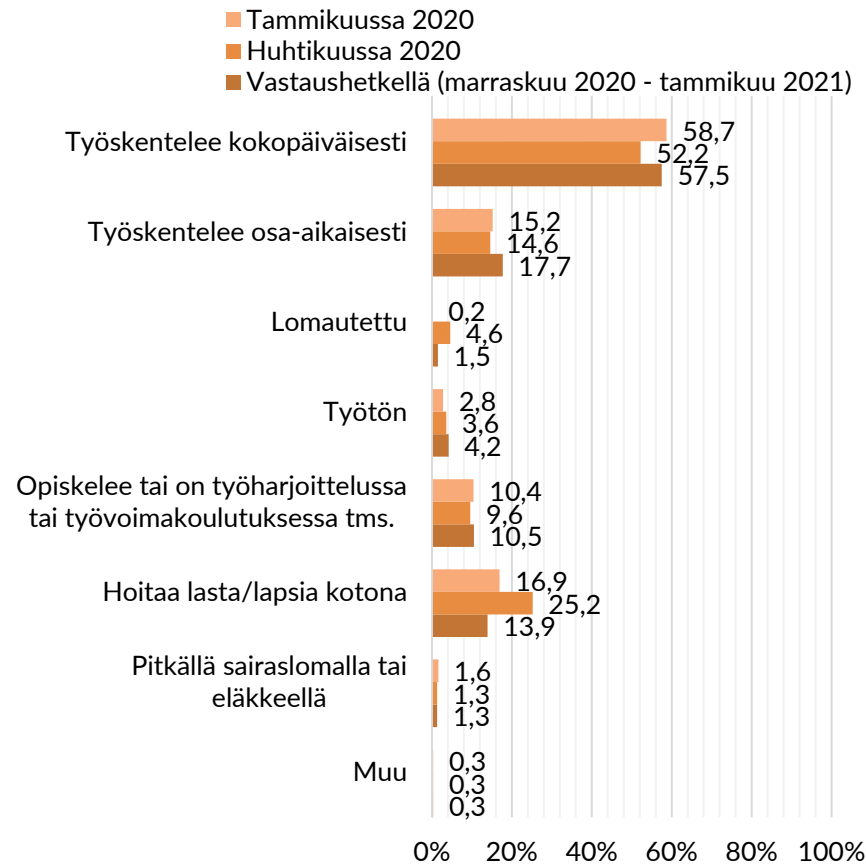
muuttunut, enemmistö (66,9 %) kertoi, ettei muutoksen syynä ollut koronapandemia. Näin ollen kolmanneksella (33,1 %) niistä vanhemmista, joilla pääasiallinen toiminta oli muuttunut, oli muutos johtunut koronapandemiasta.

Tammikuussa 2020 äitien ja isien pääasiallisen toiminnan vertailu osoitti, että äideille oli isiä tyypillisempää hoitaa lasta/lapsia kotona, työskennellä osa-aikaisesti tai opiskella, olla työharjoittelussa tai työvoimakoulutuksessa (liitetaulukko 1; kuvat 12 & 13). Isät puolestaan työskentelivät äitejä useammin kokopäiväisesti.

Huhtikuussa 2020 isien ja äitien väliset erot pääasiallisessa toiminnassa näyttivät säilyvän samoina (liitetaulukko 2; kuvat 12 & 13), joskin prosenttiyksiköiden perusteella erot erityisesti työskentelyssä näyttivät kaventuneen hieman tammikuusta huhtikuuhun. Tammikuussa ero isien ja äitien välillä kokopäiväisessä työskentelyssä oli 27,8 prosenttiyksikköä ja huhtikuussa 26,3 prosenttiyksikköä. Vastaavat erot työskentelyssä osa-aikaisesti olivat tammikuussa 10,2 prosenttiyksikköä ja huhtikuussa 8 prosenttiyksikköä. Lasta tai lapsia kotonaan hoitavien vanhempien osuus kasvoi sekä isien että äitien kohdalla tammikuusta kevään poikkeusaikaan noin kahdeksalla prosenttiyksiköllä.

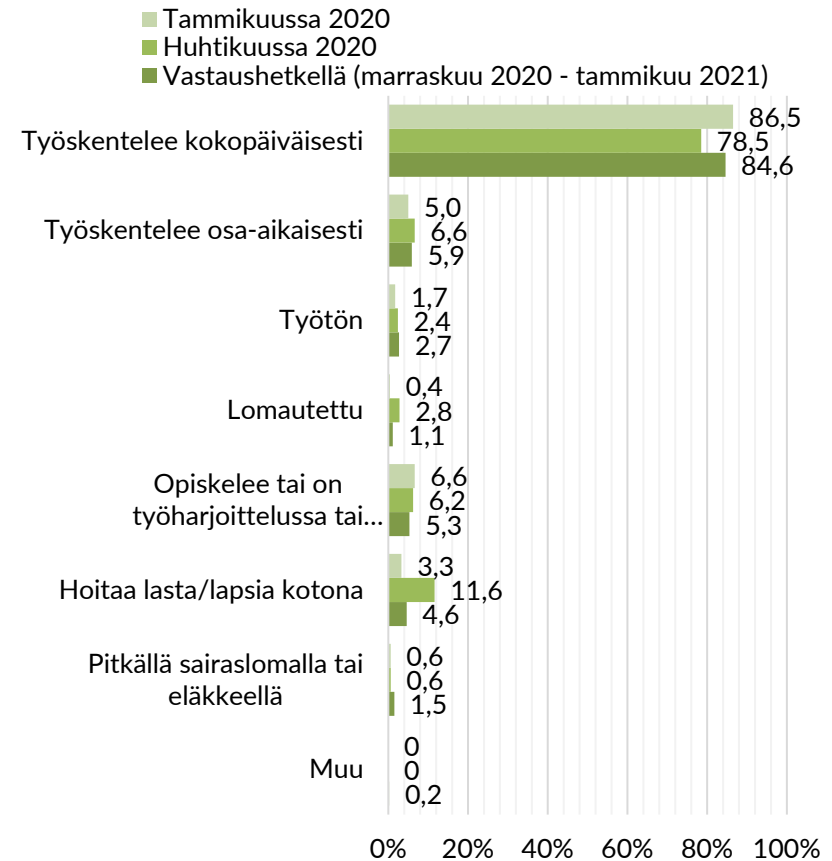
Vastaushetkellä eli vuoden 2020 marras- tai joulukuussa tai vuoden 2021 tammikuussa äitien ja isien väliset erot pysyivät samoina kuin tammikuussa ja huhtikuussa 2020 (liitetaulukko 3; kuvat 12 & 13). Prosenttiyksiköiden perusteella erot isien ja äitien välillä näyttäisivät tosin hieman kaventuneen lapsen/lasten kotona hoitamisessa, mikä voi osittain selittyä nuoremasta sisaruksesta saatavien vanhempainvapaiden päättymisellä. Toisaalta kansallisesti tarkasteltuna varhaiskasvatukseen osallistuminen nousee yli 2,5 prosenttiyksikköä neljävuotiaasta viisivuotiaaksi (THL 2020). Lisäksi osa tutkimuksemme lapsista aloitti syksyllä 2021 esiopetuksen. Varhaiskasvatukseen siirtyminen tai esiopetuksen aloittaminen voi myös osaltaan selittää kotona hoitamisen laskua sekä äitien että isien kohdalla. Tammikuussa isien ja äitien ero lasten hoitamisessa kotona oli 13,6, huhtikuussa 13,3 ja vastaushetkellä 9,3 prosenttiyksikköä. Sen sijaan kokopäiväisen työskentelyn erot näyttäisivät palanneen samoihin lukemiin tammikuun kanssa ja osa-aikaisen työskentelyn kohdalla kasvaneen peräti 12 prosenttiyksikköön. Myös opiskelussa erot näyttäisivät suurentuneen (tammikuu 3,7, huhtikuu 3,3 ja vastaushetki 5,1 prosenttiyksikköä) siten, että opiskelevien isien osuus on pienentynyt ja äitien osuus kasvanut.

Äitien toiminta

Kuvio 12. Äitien toiminta eri ajankohtina (%; tammikuu N = 1220, huhtikuu N = 1240, vastaushetki N = 1304; *Huom.* Vanhempi voi olla valinnut useamman toiminnan muodon.)

Isien toiminta

Kuvio 13. Isien toiminta eri ajankohtina (%; tammikuu N = 483, huhtikuu N = 489, vastaushetki N = 526; *Huom.* Vanhempi voi olla valinnut useamman toiminnan muodon.)

Työn luonne ja toimeentulo

Enemmistö vanhemmista teki vastaushetkellä ansiotyötä joko palkansaajana, yrittäjänä, ammatinharjoittajana, freelancerina, apurahalla tai näiden yhdistelmänä (taulukko 3). Vajaa viidennes ei vastaushetkellä ollut lainkaan ansiotyössä. Vanhemmista, jotka eivät tehneet ansiotyötä vastaushetkellä, hieman alle puolella ei ollut voimassa olevaa työsuhdetta tai yritystä. Näin ollen vain noin kymmenesosalla (10,9 %) kaikista vanhemmista ei ollut vastaushetkellä voimassa olevaa työsuhdetta tai toiminnassa olevaa yritystä. Isille oli äitejä tyypillisempää tehdä vastaushetkellä ansiotyötä joko palkansaajana, ammatinharjoittajana, freelancerina, apurahalla tai näiden yhdistelmänä (taulukko 3). Kun vanhempi ei työskennellyt vastaushetkellä lainkaan, oli isille äitejä tyypillisempää, että heillä oli kuitenkin toiminnassa oleva yritys.

Työssäkäyvistä vanhemmista enemmistöllä työsuhde oli vakituinen ja työaikana oli säännöllinen päivätö (taulukko 3). Isillä voimassa oleva työsuhde oli äitejä useammin vakituinen – äideillä siis työsuhde oli isiä useammin määräaikainen. Äidit tekivät isiä useammin vuorotyötä, kun taas isillä työaika-
muoto oli äitejä useammin muu kuin päivä- tai vuorotyö. Vanhemmat työskentelivät keskimäärin 36,6 tuntia viikossa (*kh* 9,9). Isien työviikko oli keskimäärin tuntimääräisesti pidempi kuin äitien.

Noin joka kymmenennellä (10,6 %) vanhemmalla työtehtävät olivat muuttuneet väliaikaisesti tai pidempiaikaisesti koronapandemian seurauksena (taulukko 3). Lisäksi lähes joka seitsemäs vanhempi oli vaihtanut työpaikkaa vuoden 2020 aikana, äidit isiä tyypillisemmin.

Työsuhteessa olevista tai yrittäjänä toimivista vanhemmista puolet määritteli kuuluvansa työntekijöiden henkilöstöryhmään (taulukko 3). Toiseksi eniten eli reilu neljäsosa vanhemmista vastasi olevansa ylempiä toimihenkilöitä. Kolmanneksi suurin ryhmä olivat alemmat toimihenkilöt, joiksi luokitteli itsensä vajaa 12 prosenttia vanhemmista. Johtajia, yrittäjiä ja muuhun henkilöstöryhmään itsensä määritteleviä oli selvästi näitä vähemmän. Äidit olivat isiä tyypillisemmin työntekijöitä tai alempia toimihenkilöitä. Isille oli sen sijaan äitejä tyypillisempää kuuluminen ylempiin toimihenkilöihin, johtajiin tai yrittäjiin.

Taulukko 3. Vanhempien työ

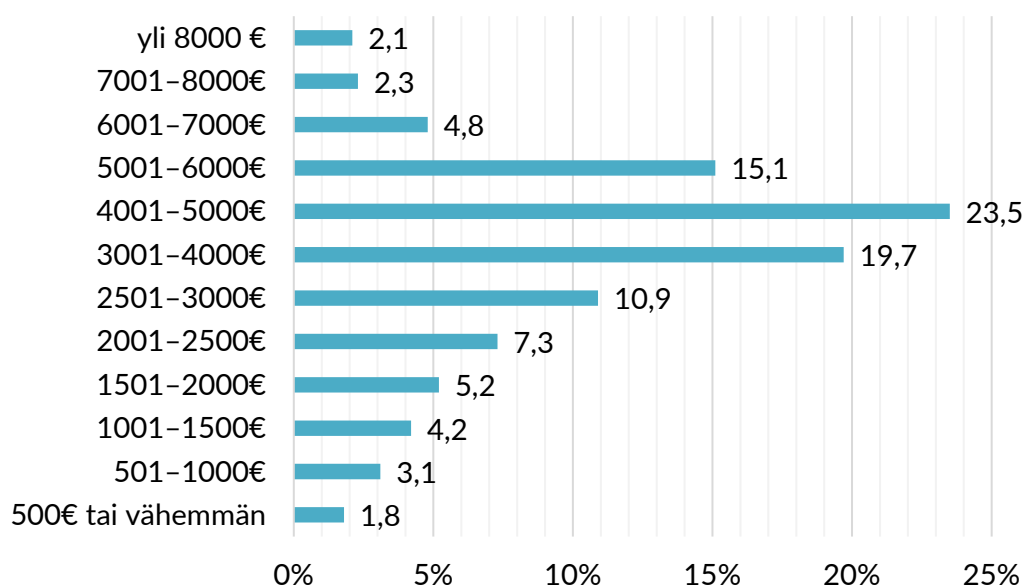
		Yhteensä	Isät	Äidit	p-arvo
Tekee tällä hetkellä ansiotyötä	<i>n</i>	1830	522	1308	< ,001
Ei tee	%	18,6	7,9	22,9	
Kyllä, palkansaajana	%	76,1	84,5	72,7	
Kyllä, freelancerina/ yrittäjänä/ ammattinharjoittajana/ apurahalla	%	5,4	7,7	4,4	
Työpaikka, vaikei tee ansio- työtä tällä hetkellä	<i>n</i>	451	76	375	< ,001
Ei	%	44,8	43,4	45,1	
Kyllä, voimassa oleva työsuhde	%	50,8	43,4	52,3	
Kyllä, toiminnassa oleva yritys	%	4,4	13,2	2,7	
Työsuhdemuoto	<i>n</i>	1531	450	1081	< ,001
Määräaikainen	%	18,4	11,6	21,3	
Vakituisen	%	81,6	88,4	78,7	
Työaikamuoto	<i>n</i>	1633	490	1143	,002
Säännöllinen päivätyö	%	75,8	77,8	74,9	
Vuorotyö	%	14,6	10,6	16,3	
Säännöllinen ilta-, yö-, aamu- tai viikonlopputyö	%	2,0	1,4	2,2	
Muu työaikamuoto	%	7,7	10,2	6,6	
Keskimääräinen viikoittainen työn tuntimäärä	<i>n</i>	1491	485	1006	< ,001 ^a
	<i>keskiarvo</i>	36,6	39,4	35,3	
	<i>keskiha- jonta</i>	9,9	9,5	9,7	
	<i>mediaani</i>	38,0	40,0	38,0	
Työpaikka vaihtunut vuoden 2020 aikana	<i>n</i>	1719	513	1206	,005
Ei	%	85,6	89,3	84,1	
Kyllä	%	14,4	10,7	15,9	
Siirtynyt selvästi erilaisiin työ- tehtäviin koronapandemian seu- rauksena	<i>n</i>	1719	513	1206	,807
Ei	%	89,4	89,9	89,2	
Kyllä, väliaikaisesti	%	6,4	6,4	6,4	
Kyllä, pidempiaikaisesti	%	4,2	3,7	4,4	
Henkilöstöryhmä	<i>n</i>	1636	492	1144	< ,001
Työntekijä	%	50,5	35,4	57,0	
Alempi toimihenkilö	%	11,9	9,3	12,9	
Ylempi toimihenkilö	%	27,4	39,0	22,5	
Johtaja	%	3,7	7,1	2,2	
Yrittäjä	%	4,7	7,5	3,5	
Jokin muu	%	1,8	1,6	1,9	

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

^a Mann-Whitney U -testi ($U = 157993,5$).

Vanhempia pyydettiin ilmoittamaan kotitaloutensa käteen jäävät kuukausitulot (kuvio 14). Noin kaksi viidestä (43,2 %) vanhemmasta kertoi kotitaloutensa käteen jäävien tulojen olevan 3001–5000 euroa kuukaudessa. Kolmanneksella (32,5 %) vastaajista kotitalouden tulot jäivät tätä pienemmiksi ja neljänneksellä (24,3 %) ne olivat suuremmat.

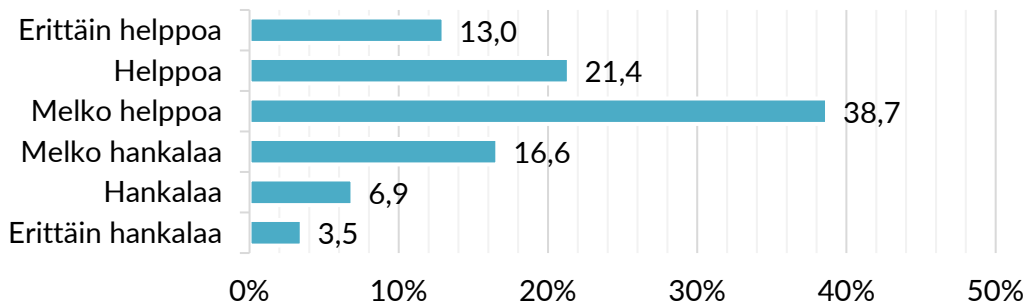
Vuonna 2019 suomalaisten lapsiperheiden käytettävissä olevan rahatulon mediaani kotitaloutta kohden oli 55 959 euroa eli noin 4663 euroa kuukaudessa (SVT, Tulonjakotilasto 2021). Aineistossamme mediaani asettuu 3001–4000 euron tuloluokkaan. Kahden aikuisen ja kahden alle 14-vuotiaan lapsen talouden pienituloisuusraja vuonna 2019 oli 32 200 euroa vuodessa eli noin 2683 euroa kuukaudessa (SVT, Tulonjakotilasto 2021). Näyttäisi siltä, että noin viidenneksellä vastanneista vanhemmista kotitalouden tulot jäivät tämän pienituloisuusrajan alle. Tätä tulosta tulkitessa on huomioitava, ettei kuviossa 14 ole suhteutettu perheen tuloja perherakenteeseen. Samoin on pidettävä mielessä, että vanhempikohtaisessa aineistossa osa perheistä tai kotitalouksista on mukana kahteen kertaan, jos samalta lapselta on kyselyyn vastannut kaksi vanhempaa. Tuloja, samoin kuin seuraavat taloudellista tilannetta kuvaavat tulokset kertovat näin ollen vastanneiden vanhempien mutta eivät suoraan perheiden tai kotitalouksien tilanteista.

Kuvio 14. Kotitalouden käteen jäävät tulot kuukaudessa (%; N = 1850)

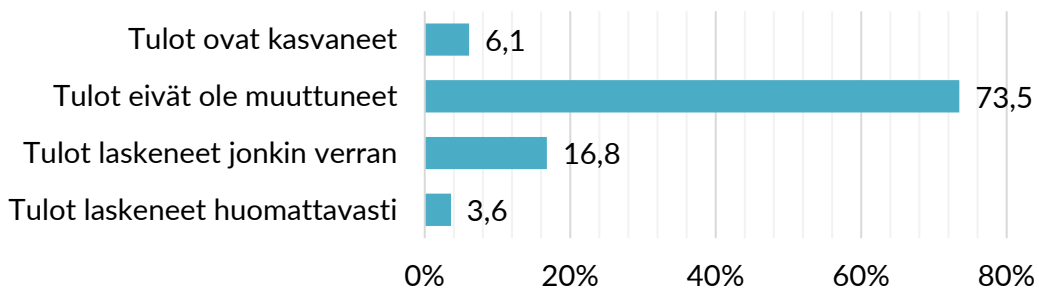
Lisäksi vanhemmilta kysyttiin heidän omaa kokemustaan siitä, kuinka hankalalta tai helpolta menojen kattaminen tuloilla tuntuu (kuvio 15). Hieman

useampi kuin joka neljäs (27,0 %) kyselyyn vastanneista vanhemmista koki menojen kattamisen tuloilla melko hankalaksi, hankalaksi tai erittäin hankalaksi. Noin kaksi viidestä kuvasi menojen kattamista tuloilla melko helpoksi, neljäsosa helpoksi ja kahdeksasosa erittäin helpoksi.

Kuvio 15. Vastaajan kokemus menojen kattamisesta tuloilla (%; N = 1836)

Noin viidennes vanhemmista kertoi perheen taloudellisen tilanteen muuttuneen koronapandemian vuoksi siten, että perheen tulot olivat laskeneet jonkin verran tai huomattavasti (kuvio 16). Noin kuudella prosentilla muutos sen sijaan oli päinvastainen, sillä perheen tulot olivat kasvaneet.

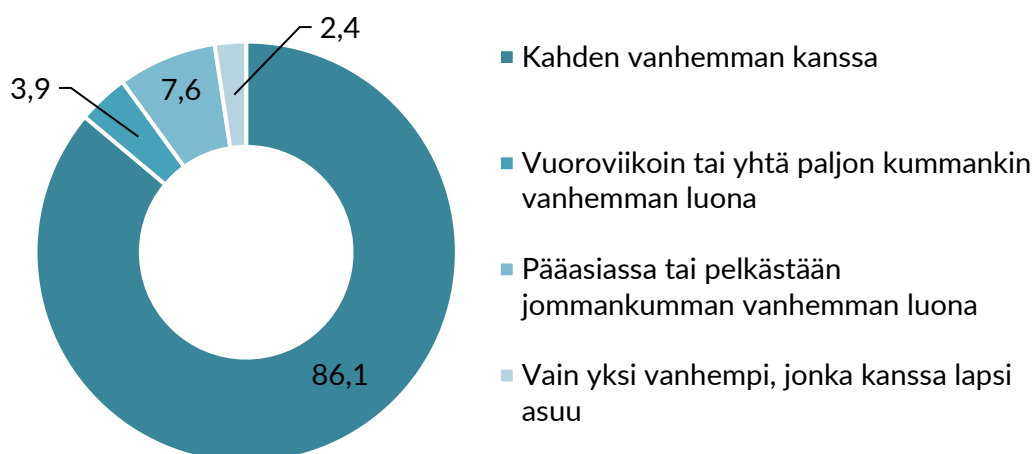
Kuvio 16. Perheen taloudellisen tilanteen muutos koronapandemian vuoksi (N = 1766, %)

Vastanneiden vanhempien noin viisivuotiaat lapset

Kyselyn vastaukset koskivat yhteensä 1603 lasta. Lapsen henkilötunnuksen perusteella määriteltiin lapsen sukupuoli ja ikä. Iältään lapset olivat keskimäärin viisi vuotta ja kahdeksan kuukautta; nuorin lapsi oli viisi vuotta ja yhden kuukauden ja vanhin kuusi vuotta ja kolme kuukautta vanha. Enemmistö (76 %) lapsista oli syntynyt vuonna 2015 eli he olivat kyselyn aikaan viisivuotiaita.

Vajaa neljäsosa (24 %) lapsista oli syntynyt vuonna 2014 eli he olivat kyselyn aikaan noin 6-vuotiaita. Näin ollen osa lapsista oli aloittanut vuoden 2020 syksyllä esiopetuksessa. Poikia (49,6 %) ja tyttöjä (50,4 %) oli aineistossa lähes yhtä monta.

Lapsista enemmistö asui yhdessä kahden vanhemman kanssa (kuvio 17). Noin neljä prosenttia asui vuoroviikoin tai yhtä paljon kummankin vanhemman luona. Pääasiassa tai pelkästään toisen vanhempansa luona lapsista asui 7,6 prosenttia ja 2,4 prosentilla oli vain yksi vanhempi, jonka luona lapsi asui.

Kuvio 17. Lapsen asuminen (% , N = 1580)

Koronavirusepidemia sairaanhoitopiireittäin vuoden 2020 aikana ja koronatartunnat vastaajien perheissä

Koronatartuntatilanne ja sen perusteella tehdyt kansalaisten elämään liittyvät rajoitukset sekä suositukset vaihtelivat suuresti tutkimukseen valikoituneissa Suomen kunnissa sekä sairaanhoitopiireissä vuoden 2020 aikana. Kaiken kaikkiaan sairaanhoitopiirejä, joiden alueella tutkimukseen vastanneet vanhemmat asuivat, oli 19. Seuraavaksi tarkastellaan koronatilannetta keväällä 2020 huhtikuun kahden viimeisen viikon (viikot 17 ja 18) aikaisten koronatartuntatilastojen osalta sekä loppuvuodesta 2020 joulukuun alun (viikot 49 ja 50) koronatartuntatilastojen osalta sairaanhoitopiireittäin. Tartuntaluvut on kerätty maaliskuussa 2021 Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen tilastokuutiosta (<https://sampo.thl.fi/pivot/prod/api/epirapo/covid19case.json>). Lisäksi joulukuun osalta tarkastellaan sairaanhoitopiirien koronatilanneluokitusta syksyllä

2020 laaditun koronavirusepidemian vaiheiden ja torjuntatoimien tasojen kolmijaon perusteella (Sosiaali- ja terveysministeriö 2021). Kolme epidemian vaihetta ovat perustaso, kiihtymisvaihe ja leviämisvaihe, joiden määritelmiin sisältyy tartuntojen ilmaantuvuuslukujen lisäksi myös muita kriteereitä⁹.

Huhtikuussa 2020 Suomessa vallitsivat poikkeusolot. Tästä huolimatta suurimmassa osassa sairaanhoitopiirejä vahvistettujen koronatartuntojen määrät huhtikuun lopussa olivat vähäisiä verrattuna joulukuun 2020 tilanteeseen (taulukko 4). Määrällisesti kaikista eniten tartuntoja oli Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä (HUS). Tartuntojen määrä per 100 000 asukasta oli huhtikuussa HUSin alueella 67 ja Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin alueella 63. Kolmanneksi suurin ilmaantuvuusluku oli Kainuun sairaanhoitopiirissä (20,8 tartuntaa / 100 000 asukasta). Yli kymmenen tartuntaa per 100 000 asukasta oli kahdessa tarkastelun kohteena olevassa sairaanhoitopiirissä: Varsinais-Suomen (10,3) ja Kanta-Hämeen (11,7) sairaanhoitopiireissä. Yhteensä 14 sairaanhoitopiirissä vahvistettujen koronatartuntojen määrä per 100 000 asukasta jäi huhtikuun kahden viikon tarkastelujakson aikana alle 10 tartuntaan. Näistä kolmessa ei ollut yhtään vahvistettua koronatartuntaa. Nämä sairaanhoitopiirit olivat Etelä-Karjala, Itä-Savo ja Etelä-Pohjanmaa.

Tutkimukseen osallistuneista vanhemmista neljäsosa asui niiden sairaanhoitopiirien alueella, joissa oli huhtikuun suurimmat tartuntojen ilmaantuvuusluvut (taulukko 4). Lähes 60 prosenttia vanhemmista puolestaan asui sairaanhoitopiireissä, joissa oli tartuntoja huhtikuun kahden viikon tarkastelujakson aikana alle 10 tai ei lainkaan.

Kuten taulukosta 4 huomaat, koronatartuntatilanne oli hyvin erilainen **joulukuussa 2020** kuin huhtikuussa 2020. Yhdessäkään sairaanhoitopiirissä ilmaantuvuusluku ei ollut enää alle kymmenen. Vain kolmessa sairaanhoitopiirissä ilmaantuvuusluku jäi alle 25 ja seitsemässä sairaanhoitopiirissä alle 50.

⁹ Perustaso vastaa Suomen tilannetta kesällä 2020. Epidemia ei kasva. Kriteereitä ovat tartuntojen alhainen ilmaantuvuus, hallittavissa olevat ajoittaiset paikalliset ja alueelliset tartuntaketjut, altistumisten jäljitettävyyden on hyvä, eikä tartuntaryppäiden ulkopuolelle leviämistä havaita. Lisäksi uudet tapaukset ovat satunnaisia yksittäistapauksia. Kiihtymisvaiheessa epidemian kasvu alkaa kiihtyä, tapausten alueellinen ilmaantuvuus on perustasoa korkeampi, ja esiintyy useita paikallisia ja alueellisia tartuntaketjuja. Ilmaantuvuuslukujen perusteella 14 vuorokauden tapaussumma ei ylitä tasoa 25 / 100 000 asukasta. Leviämisvaiheessa epidemian kasvu nopeutuu, ja tapaukset leviävät väestössä alueellisesti tai laajemmin. Jäljitys on haastavampaa. Ilmaantuvuuslukujen perusteella 14 vuorokauden tapaussumma on suurempi kuin 25-50 / 100 000 asukasta vähintään kahtena peräkkäisenä viikkona. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2021)

Kolmen sairaanhoitopiirin alueella koronatartuntojen ilmaantuvuusluku oli noussut jo yli 150 tartunnan per 100 000 asukasta. Lähes kaksi viidestä (37,9 %) kyselyyn vastanneesta vanhemmasta asui näiden kolmen korkeimman ilmaantuvuusluvun sairaanhoitopiirin alueella. Sen sijaan vain vajaa neljä prosenttia asui niissä sairaanhoitopiireissä, joissa tartuntoja oli joulukuun alussa alle 25 per 100 000 asukasta.

Koronavirustilanneluokituksen perusteella neljä sairaanhoitopiiriä määriteltiin vielä olevan perustasolla, yhdeksän sairaanhoitopiiriä oli kiihtymisvaiheessa ja peräti kuusi sairaanhoitopiiriä leviämisvaiheessa (taulukko 4). Leviämisvaiheen alueilla vastaajista asui 40,6 prosenttia ja perustason alueilla 11,5 prosenttia.

Taulukko 4. Vahvistettujen koronavirustartuntojen ilmaantuvuus sairaanhoitopiireissä huhtikuussa ja joulukuussa 2020 (tartuntoja per 100 000 asukasta) sekä vastanneiden sairaanhoitopiirikohtainen jakauma

Sairaanhoitopiiri	Koronavirustartunnat per 100 000 asukasta ^a		Koronatilan- neluokitus ^b	Vastanneita vanhempia (N = 1810)
	Vko 17 & 18	Vko 49 & 50	2.1.2021 ^c	%
Etelä-Karjala	0	33,8	2	8,3
Itä-Savo	0	17,5	1	0,1
Etelä-Pohjanmaa	0	41,1	2	0,8
Pohjois-Karjala	0,6	40,9	2	6,9
Etelä-Savo	1,0	167,8	2	5,0
Lappi	1,7	29,9	1	7,8
Satakunta	1,9	37,1	2	1,0
Pohjois-Savo	2,1	22,6	1	0,2
Vaasa	3,5	47,8	2	9,2
Kymenlaakso	3,6	69,2	3	1,1
Pohjois-Pohjanmaa	3,7	87,5	3	6,3
Keski-Suomi	4,0	76,7	2	5,9
Päijät-Häme	5,2	82,5	3	0,1
Pirkanmaa	6,3	69,1	2	6,8
Varsinais-Suomi	10,3	155,1	3	12,4
Kanta-Häme	11,7	69,6	3	0,2
Kainuu	20,8	12,5	1	3,4
Länsi-Pohja	63,0	25,1	2	4,1
HUS	67,0	186,5	3	20,5

^a Tiedot laskettu Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastokuutiosta löytyvien tartuntalukujen ja asukaslukujen perusteella. <https://sampo.thl.fi/pivot/prod/api/epirapo/covid19case.json>

^b 1 = Perustaso, 2 = Kiihtymisvaihe, 3 = Leviämisvaihe

^c Lähde: Iltalehti 3.1.2021. <https://www.iltalehti.fi/koronavirus/a/8e7db9cc-a231-406e-bca9-eabda065c05c>.

Huomattavimmat muutokset sairaanhoitopiirien ilmaantuvuusluvussa huhtikuun ja joulukuun 2020 välillä olivat tapahtuneet erityisesti Etelä-Savon ja Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirien sekä HUSin alueella. Näissä kussakin ilmaantuvuusluku oli noussut yli 100 tartunnalla per 100 000 asukasta. Sen sijaan Kainuun ja Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirien alueella ilmaantuvuusluvut olivat pienemmät joulukuussa kuin huhtikuussa.

Hyvin pienellä osalla vastaajista tai heidän perheenjäsenistään oli todettu koronavirustartunta. Vastanneista vanhemmista tartunnan saaneiden osuus oli alle prosentin (0,8 %) samoin kuin muista perheenjäsenistä (0,9 %). Kuusi vanhempaa (0,3 %) kertoi noin viisivuotiaalla lapsellaan todetun koronavirustartunnan. Nämä tartuntaosuudet vastaavat hyvin lähelle valtakunnallista tartuntojen osuutta koko väestöstä. Vuoden 2021 tammikuun 15. päivään, eli tämän kyselyn viimeiseen vastauspäivään, mennessä vahvistetun koronavirustartunnan saaneiden osuus koko väestöstä oli 0,7 % (ks. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastokuutio).

4 YHTEENVETO

Tässä ensimmäisessä Varhaiskasvatus ja koronapandemia -hankkeen vanhempien kyselyä käsittelevässä osareportissa kuvattiin kyselyn toteutusta, kyselyyn vastanneita vanhempia ja heidän noin viisivuotiaita lapsiaan. Kysely koski koronapoikkeusaikaa edeltänyttä aikaa tammikuussa 2020, kevään 2020 koronapoikkeusaikaa, jolloin ensikerran Suomessa siirryttiin koronapandemian vuoksi poikkeusoloihin sekä vastaushetkeä eli loppuvuotta 2020. Kyselyyn vastasi 1850 vanhempaa yhteensä 1603 lapselta. Tarkastelut osoittivat aineistosta seuraavia seikkoja:

- Vastaajat olivat keskimäärin 38-vuotiaita sekä tyypillisesti vakituisessa ansiotyössä käyviä ja puolison sekä useamman lapsen kanssa asuvia. He asuivat yhteensä 87 eri kunnassa jakautuen melko tasaisesti ympäri Suomen. **Vastaajien joukossa olivat yliedustettuina korkeakoulutetut vanhemmat**, mikä tullaan ottamaan huomioon tulevissa analyyseissa.
- Lapsista enemmistö oli syntynyt vuonna 2015 eli he olivat viisivuotiaita. Vajaa neljäsosa lapsista oli syntynyt vuonna 2014 eli he olivat kyselyn aikaan noin 6-vuotiaita. Valtaosa lapsista asui yhdessä molempien vanhempiensa kanssa.
- Koronavirustartuntojen osuus vastanneiden vanhempien joukossa vastasi kansallista tartuntojen osuutta koko väestössä.
- **Vanhempien pääasiallinen toiminta oli koronapoikkeusaikana huhtikuussa 2020 erilainen kuin ennen poikkeusaikaa tai vastaushetkellä vuoden 2020 lopussa.** Huhtikuussa erityisesti lastaan kotona hoitavien sekä lomautettujen osuudet olivat suurempia verrattuna

tammikuuhun ja vastaushetkeen. Sen sijaan kokopäiväisen työskentelyn osuus oli pienempi huhtikuussa kuin tammikuussa tai vastaus-hetkellä.

- **Noin joka kymmenes vanhemmista oli siirtynyt toisenlaisiin työtehtäviin koronapandemian seurauksena.**
- **Kolmannes vanhemmista kertoi perheen toimeentulossa tapahtuneen muutoksia vuoden 2020 aikana johtuen koronapandemiasta.** Noin viidenneksellä perheen tulot olivat laskeneet jonkin verran tai huomattavasti. Noin kuudella prosentilla muutos sen sijaan oli päinvastainen: perheen tulot olivat kasvaneet.

Aineistosta tullaan julkaisemaan vuoden 2021 aikana useampia osaraportteja. Tulevien osaraporttien teemoja ovat muun muassa lapsen varhaiskasvatus- ja hoitojärjestelyt, varhaiskasvatuksen järjestäminen koronapoikkeusaikana, lapsiperheiden tuki koronapoikkeusaikana, vanhempien etätyöskentely sekä perheen ja työn yhteensovittaminen, vanhemmuus ja työnjako perheissä, vanhempien korona-asenteet ja toimeentulo. Lisäksi kyselyaineiston pohjalta tullaan tekemään pro gradu -tutkielmia sekä kansainvälisiä tieteellisiä julkaisuja.

LÄHTEET

- Alasuutari, M., Karila, K., Lammi-Taskula, J. & Repo, K. (2020). Pienten lasten perheet ja Covid-19 -pandemia: uhkia vai mahdollisuuksia? <https://blogs.tuni.fi/childcare/blogikirjoitus/pienten-lasten-perheet-ja-covid-19-pandemia-uhkia-vai-mahdollisuuksia/>
- AVI tiedotteet 2020: Kuntakysely. <http://www.avi.fi/web/avi/-/kuntakysely-oppimisen-tukeen-ja-oppilashuoltoon-taytyy-panostaa-myos-poikkeusoloissa>
- FinLapset-kysely, THL. (2020). <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/finlapset-lasten-nuorten-ja-perheiden-terveys-ja-hyvinvointi/finlapset-kyselytutkimus>
- Helminen, V., Nurmio, K., Rehunen, A., Ristimäki, M., Oinonen, K., Tiitu, M., Kotavaara, O., Antikainen, H. & Rusanen, J. (2014). Kaupunki-maaseutu-aluealuokitus. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 25/2014. Suomen ympäristökeskus. Saatavilla: <http://hdl.handle.net/10138/135861>
- Helsinki GSE (2020). Tilannehuoneen raportti, viimeisimmät kehityskulut työmarkkinoilla, kotitalouksissa ja yrityksissä. <https://www.helsingise.fi/corona/tilannehuoneen-raportti-08-10-2020-viimeisimmat-kehityskulut-tyomarkkinoilla-kotalouksissa-ja-yrityksissa/>
- Hietämäki, J., Kuusiholma, J., Räikkönen, E., Alasuutari, M., Lammi-Taskula, J., Repo, K., Karila, K., Hautala, P., Kuukka, A., Paananen, M., Ruutiainen, V. & Eerola, P. (2017). Varhaiskasvatus- ja lastenhoitoratkaisut yksivuotiaiden lasten perheissä. CHILDCARE-kyselytutkimuksen 2016 perustulokset. Työpaperi 24/2017. Helsinki: THL.
- Iltalehti 03.01.2021. Näin kävi koronatilanteelle jouluna – katso oman alueesi tuoreet luvut. <https://www.iltalehti.fi/koronavirus/a/8e7db9cca231-406e-bca9-eabda065c05c>
- Leskinen, T. (2020). Säännöllisesti kotona työskenteleminen on kaksinkertaistunut. Tieto & trendit: Asiantuntija-artikkelit ja ajankohtaisblogit. Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/tietotrendit/blogit/2020/saannollisesti-kotona-tyoskenteleminen-on-kaksinkertaistunut/>
- Paju, P. (2021). Paikoillaan pyörivä arki – Selvitys lapsiperheiden arjesta koronakriisin toisen aallon aikana. <https://www.lskl.fi/julkaisut/paikoillaan-pyoriva-arki/>

- Paju, P. (2020). Paikoiltaan siirretty arki. Koronakriisin vaikutukset lapsiperheiden elämään. <https://www.lskl.fi/julkaisut/paikoiltaan-siirretty-arkiselvitys/>
- Pelastakaa Lapset ry. (2020). Lapsen ääni 2020: lasten näkemyksiä koronakeväästä. https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapsset/main/2020/05/22105112/Lapsen_aani_2020_FI_web.pdf
- Salin, M., Kaittä, A., Hakovirta, M. & Anttila, M. (2020) Family Coping Strategies During Finland's COVID-19 Lockdown. *Sustainability* 12(21), 9133. <https://doi.org/10.3390/su12219133>
- Saranko, L., Alasuutari, M., & Sulkanen, M. (2021). Varhaiskasvatuspalvelut koronapandemian aikana. *JYU Reports 2*. Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8614-8>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2021). Toimintasuunnitelma covid-19-epidemian hillinnän hybridistrategian toteuttamiseen tammi-toukokuussa 2021. *Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021: 1*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8447-9>
- Sulkanen, M., Närvi, J., Kuusiholma, J., Lammi-Taskula, J., Räikkönen, E. & Alasuutari, M. (2020). Varhaiskasvatus- ja lastenhoitoratkaisut neljävuotiaiden lasten perheissä. *CHILDCARE-kyselytutkimuksen 2019 perustulokset*. Työpaperi 28/2020. Helsinki: THL.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 23.4.2021].
Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/vaerak/index.html>
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Tulonjakotilasto [verkkajulkaisu]. ISSN=1795-8121. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 23.4.2021].
Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/tjt/index.html>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastokuutio. (2021). <https://sampo.thl.fi/pivot/prod/api/epirapo/covid19case.json>
- THL (2020). Varhaiskasvatus 2019. Tilastoraportti 33/2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020092976135>
- Työterveyslaitos (2020). Miten Suomi voi? <https://www.ttl.fi/tutkimus-hanke/miten-suomi-voi/>
- Wennberg, M., Luukkonen, T. & Haila, K. (2020). Sosiaalihuollon ja lastensuojelun kantokyky koronakriisin aikana. Haastavat tekijät ja uudet ratkaisukeinot kriisistä selviämiseksi. *Itlan raportit ja selvitykset*

2020:1. <https://itla.fi/selvitys-sosiaalihuollon-ja-lastensuojelun-kantokyky-koronakriisin-aikana-haastavat-tekijat-ja-uudet-ratkaisukeinot-kriisista-selviamiseksi/>

Yerkes, M. A., Andre, S., Remery, C., Salin, M., Hakovirta, M., & van Gerven, M. (2020, December 26). Unequal but Balanced: Highly educated mothers' perceptions of work-life balance during the COVID-19 lockdown in Finland and the Netherlands. <https://doi.org/10.31235/osf.io/652mh>

LIITETAULUKOT

Liitetaulukko 1. Isien ja äitien pääasiallinen toiminta tammikuussa 2020 (%; N = 1703)

Pääasiallinen toiminta tammikuussa 2020	Isät	Äidit	p-arvo
Hoidan lapsia/lasta kotona	3,3	16,9	< ,001
Työskentelen kokopäiväisesti	86,5	58,7	< ,001
Työskentelen osa-aikaisesti	5,0	15,2	< ,001
Lomautettu	0,4	0,2	-
Työtön	1,7	2,8	,175
Eläkkeellä / pitkällä sairauslomalla	0,6	1,6	,123
Opiskelen / työvoimakoulutus/ työharjoittelu	6,6	10,3	,018
Muu	0	0,3	-

Väritettyjen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

Liitetaulukko 2. Isien ja äitien pääasiallinen toiminta huhtikuussa 2020 (%; N = 1738)

Pääasiallinen toiminta huhtikuussa 2020	Isät	Äidit	p-arvo
Hoidan lapsia/lasta kotona	11,6	25,2	< ,001
Työskentelen kokopäiväisesti	78,5	52,2	< ,001
Työskentelen osa-aikaisesti	6,6	14,6	< ,001
Lomautettu	2,8	4,6	,089
Työtön	2,4	3,6	,197
Eläkkeellä / pitkällä sairauslomalla	0,6	1,3	,212
Opiskelen / työvoimakoulutus/ työharjoittelu	6,2	9,5	,027
Muu	0	0,3	-

Väritettyjen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

Liitetaulukko 3.

Isien ja äitien pääasiallinen toiminta vastaushetkellä (%; N = 1830)

Pääasiallinen toiminta vastaushetkellä (marraskuu / joulukuu 2020 / tammikuu 2021)	Isät	Äidit	p-arvo
Hoidan lapsia/lasta kotona	4,6	13,9	< ,001
Työskentelen kokopäiväisesti	84,6	57,5	< ,001
Työskentelen osa-aikaisesti	5,9	17,9	< ,001
Lomautettu	1,1	1,5	,598
Työtön	2,7	4,2	,114
Eläkkeellä / pitkällä sairauslomalla	1,5	1,3	,717
Opiskelen / työvoimakoulutus/ työharjoittelu	5,3	10,4	,001
Muu	0,2	0,3	-

Väritettyjen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2.

Kirjoittajat

Mimmu Sulkanen, KM, projektitutkija, Kasvatustieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto, ORCID ID: 0000-0002-6203-4850

Maarit Alasuutari, Dos., PsT, professori, Kasvatustieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto, ORCID ID: 0000-0002-4881-632X

Johanna Närvi, YTT, erikoistutkija, Hyvinvointivaltion tutkimus ja uudistaminen -yksikkö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Johanna Lammi-Taskula, YTT, tutkimuspäällikkö, Hyvinvointivaltion tutkimus ja uudistaminen -yksikkö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, ORCID ID: 0000-0003-1571-2505